

INTELLEKTUELLT KAPITAL – DESS VARA ELLER ICKE VARA

Magisteruppsats i Företagsekonomi

Emma Johansson
Jenny Johansson

VT 2008:MF09

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR DATA- OCH AFFÄRSVETENSKAP

Svensk titel: Intellektuellt kapital - Dess vara eller icke vara

Engelsk titel: Intellectual capital - Is the capital to be or not to be

Utgivningsår: 2008

Författare: Emma Johansson, Jenny Johansson

Handledare: Arne Söderbom

Abstract

Companies today have a different structure than they had fifty years ago. The old companies were focusing on producing products while companies today are more concentrated on knowledge and providing services based on knowledge. These kind of knowledge-based companies do not have a lot of solid assets and their value lies more in intangible assets, specifically intellectual capital. A consequence is that knowledge-based companies' book-value can be up to ten times smaller than their real value. The difference between the values can be explained by intellectual capital and the capital is thereby a huge value for the company. Intellectual capital can be defined as knowledge that creates value for organisations. Companies can not include the capital in any way today which is due to the many problems with the accounting of the capital. The biggest problem is that there is no reliable way to value the intellectual capital.

The purpose with our research is to analyse how important the intellectual capital is in the annual report. We also investigate how intellectual capital is treated in theory and in practice and if it is possible to develop the accounting. In our essay we are also interested in what knowledge-based companies and the audit profession thinks about the difference between companies' book-value and real value.

In our qualitative research we conduct interviews with two auditors and also an expert in the area, the expert has amongst other things participated in the development of an intellectual capital model. We also carry through two interviews with agents from knowledge-based companies.

The result of our research shows that respondents from companies and auditors do not think of the difference between a company's book-value and real value as a problem. The auditors think that it would be difficult to reduce the difference by using the intellectual capital. The respondents from the knowledge-based companies are well aware of the difference but they consider it to be obvious that more aspects are reviewed during a company evaluation.

In the future it is not possible to include intellectual capital in the balance sheet with the structure of the accounting system that exists today. An alternative to illustrate the capital is to give it more space in the annual report. Our respondents think that this would be a good alternative. The information in the annual report could be illustrated using a standardized template that explains what kind of information and which key ratio to be included.

The intellectual capital has not got a very relevant part in the annual report today. The respondents from the knowledge-based companies thinks that the capital is very important

and they work a lot with it internally. The work is not illustrated externally even though there is a need for it. If the capital is to be or not to be included in the annual report is hard to foresee but there is definitely a need to increase the capital's relevance.

Keywords: Intellectual capital, knowledge-based companies, annual report, development.

Sammanfattning

Dagens företag är inte uppbyggda på samma sätt som de var för 50 år sedan. Idag finns det inte så mycket producerande företag utan det är vanligare att företag tillhandahåller tjänster som bygger på kunskap. Dessa kunskapsföretag har inte mycket fasta tillgångar utan deras värde ligger mer i immateriella tillgångar och främst intellektuellt kapital. En följd är att kunskapsföretags bokförda värde kan vara så lite som en tiondel av deras verkliga värde. Klyftan mellan värdena kan härledas till det intellektuella kapitalet och är således en stor värdepost för företag. Intellektuellt kapital kan definieras som kunskap som genererar värde för organisationer. Företag kan idag inte tillgodoräkna sig kapitalet på något vis vilket beror mycket på att det finns många problem med redovisningen av det. Det största problemet är att det inte går att värdera det intellektuella kapitalet på något tillförlitligt sätt.

Syftet med vår forskning är att analysera vilken vikt som läggs vid det intellektuella kapitalet i årsredovisningen. Vi undersöker hur intellektuellt kapital behandlas i teorin och praktiken samt om redovisningen av det kan utvecklas. I vår undersökning är vi även intresserade av vad kunskapsföretag och revisionsprofessionen anser om den klyfta som finns mellan företags bokförda och verkliga värde.

I vår kvalitativa undersökning intervjuar vi två revisorer och vi intervjuar även en expert på området som bland annat varit med och utvecklat en modell för intellektuellt kapital. Det genomförs också intervjuer med två insatta representanter ifrån kunskapsföretag.

Vår undersökning visar på att representanter från företag och revisorer inte ser den klyfta som finns mellan företags bokförda och verkliga värde som något större problem. Revisorerna anser att det vore svårt att minska klyftan med hjälp av det intellektuella kapitalet. Representanterna ifrån kunskapsföretagen är väl medvetna om klyftan men de ser det som en självklarhet att fler aspekter granskas vid en företagsvärdering.

I framtiden är en redovisning av intellektuellt kapital i balansräkningen näst intill omöjligt med det redovisningssystem som används idag. Ett alternativ för att illustrera kapitalet är att ge det mer utrymme i årsredovisningens övriga delar. De respondenter vi intervjuat anser att detta skulle vara ett bra alternativ. Informationen i årsredovisningen skulle kunna visas med hjälp av en standardiserad mall som förklarar vad för information och vilka nyckeltal som ska inkluderas.

Idag har inte det intellektuella kapitalet någon större relevans i årsredovisningen. Representanterna från kunskapsföretagen tycker att kapitalet är mycket viktigt och arbetar med det internt men arbetet illustreras inte utåt även om behovet finns. Om intellektuellt kapital kommer vara eller icke vara en del av årsredovisningen är svårt att förutse men det finns ett klart behov av att öka dess relevans.

Nyckelord: Intellektuellt kapital, kunskapsföretag, årsredovisning, utveckling.

Förord

Vi vill härmed tacka alla våra hjälpsamma respondenter som vi har fått värdefull information från via intervjuer. Samtliga personer har varit trevliga och försökt hjälpa oss på bästa möjliga sätt.

Vi tackar även vår handledare Arne Söderbom för intressanta och givande åsikter på våra seminarier.

Alla våra snälla vänner förtjänar även ett tack då de hjälpt till med att läsa igenom och kommit med åsikter kring vår uppsats.

Slutligen vill vi tacka varandra för ett gott samarbete och en konfliktfri väg ända fram till slutmålet.

Borås, 2008-05-19

Emma Johansson

Jens Johansson

Förkortningar

BFL	- Bokföringslagen
BFN	- Bokföringsnämnden
IAS	- International Accounting Standards
IASB	- International Accounting Standards Board
IFRS	- International Financial Reporting Standards
RR	- Redovisningsrådets Rekommendationer
SFS	- Svensk Författningssamling
URA	- Uttalande från Redovisningsrådets Akutgrupp
ÅRL	- Årsredovisningslagen

Förklaringar

Bokfört värde	- Det redovisade värdet på företaget, de tillgångar som finns i balansräkningen.
FAR SRS	- Organisationen för revisions- och redovisningsbranschen.
Marknadsvärde	- Vad företaget är värt enligt värdet som finns på företagets aktier.
Verkligt värde	- Det verkliga värdet på ett onoterat företag, vad intressenter är beredda att betala för det.

Innehåll

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUNDSBESKRIVNING	1
1.2 PROBLEMDISKUSSION	2
1.3 FORSKNINGSPRÅG	3
1.3.1 Huvudfråga.....	3
1.3.2 Delfrågor.....	3
1.4 SYFTE	3
1.5 AVGRÄNSNING	3
1.6 DISPOSITION	4
2. TEORETISK REFERENSRAM.....	5
2.1 TEORI I KORTHET	5
2.2 KUNSKAPSFÖRETAG	5
2.3 TILLGÅNGSFORMER	6
2.4 DEFINITION AV INTELLEKTUELLT KAPITAL.....	7
2.5 UPPDELNING AV KAPITALET	8
2.5.1 Humankapital.....	9
2.5.2 Strukturkapital.....	10
2.5.3 Kundkapital	11
2.6 PROBLEM VID REDOVISNING	11
2.7 LAGSTIFTNING	13
2.7.1 Immateriellt kapital	13
2.7.2 God redovisningssed och rättvisande bild.....	14
2.8 METODER FÖR ATT MÄTA OCH REDOVISA.....	15
2.8.1 Uppdelning enligt Rodgers.....	16
2.8.2 Danmarks modell	16
2.8.3 Stewarts förslag på redovisning	17
2.8.4 Skandianavigatorn.....	18
2.9 FRAMTIDEN	19
3. METOD.....	21
3.1 VETENSKAPSTEORI	21
3.2 VETENSKAPLIGA FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	21
3.2.1 Vårt förhållningssätt.....	21
3.2.2 Hermeneutik	21
3.3 VETENSKAPLIGA METODER	22
3.3.1 Val av metod.....	23
3.3.2 Kvalitativ metod	23
3.4 VETENSKAPLIGA FORSKNINGANSATSER	24
3.4.1 Val av forskningsansats.....	24
3.4.2 Induktion.....	24
3.4.3 Deduktion	24
3.4.4 Abduktion	25
3.5 DATAINSAMLING	25
3.5.1 Vår datainsamling	25
3.5.2 Primärkälla	25
3.5.3 Sekundärkälla.....	25
3.6 GILTIGHETSANSPRÅK	26
3.6.1 Vår undersöknings giltighet	26
3.6.2 Validitet.....	26
3.6.3 Reliabilitet.....	27
3.7 URVAL OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	27

4. RESULTAT AV EMPIRISK UNDERSÖKNING	29
4.1 REVISIONSPROFESSIONEN	29
4.1.1 Ernst & Young	29
4.1.2 Öhrlings PWC - Revisor	31
4.1.3 Öhrlings PWC - Kompetensutvecklare	32
4.2 KUNSKAPSFÖRETAG	34
4.2.1 Advokatbyrå i Göteborg	34
4.2.2 Mecka reklambyrå	35
5. ANALYS.....	38
5.1 UPPSATSENS ANALYSMODELL	38
5.2 DEFINITION PÅ INTELLEKTUELLT KAPITAL	39
5.3 UPPDELNING AV KAPITALET	40
5.4 MÅTT PÅ INTELLEKTUELLT KAPITAL	42
5.4.1 Lagstiftning.....	42
5.4.2 Modeller	43
5.5 REDOVISNING AV KAPITALET	44
5.5.1 Skillnad mellan bokfört värde och verkligt värde.....	44
5.5.2 Problem med redovisning.....	45
5.6 FRAMTIDEN FÖR INTELLEKTUELLT KAPITAL.....	47
6. SLUTSATSER.....	49
6.1 SVAR PÅ FORSKNINGSFRÅGOR	49
6.2 VÅRT KUNSKAPSBIDRAG	51
6.3 FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING.....	51
7. KÄLLOR	52

Bilaga nr 1 - Intervjufrågor revisionsprofessionen
Bilaga nr 2 - Intervjufrågor kunskapsföretag

Figurer och Tabeller

Figur 1.1 Disposition	4
Figur 2.1 Kapitalstruktur	9
Figur 2.2 Skandianavigatorn	19
Figur 3.1 Hermeneutisk cirkel	22
Figur 5.1 Analysmodell	38
Figur 5.2 Vår kapitalstruktur	41
Tabell 2.1 Exempel på indikatorer	17

1. Inledning

För att ge läsaren en introduktion till vår uppsats ges här ett inledande kapitel. Kapitlet behandlar först vår bakgrund till forskningen som sedan konkretiseras i en problemdiskussion vilken leder fram till uppsatsens frågeställning. För att ytterligare specificera oss beskrivs syftet och de aktuella avgränsningarna.

1.1 Bakgrundsbeskrivning

Vilket värde som ska sättas på ett företag är en svår fråga och det finns inget svar som direkt stämmer överens med verkligheten. Många olika faktorer bör beaktas när ett företags värde ska bestämmas. Ett första steg är att undersöka företagets tillgångar. Tillgångarna kan delas upp i två huvudgrupper vilka är materiella och immateriella tillgångar. Materiella tillgångar är lättare att värdera och har således fått störst roll i redovisningen genom tiden. Idag har scenariot förändrats en del och tack vare det nutida kunskapssamhället har företag fått en annorlunda uppbyggnad. Fokus idag ligger mindre på materiella tillgångar och de immateriella har fått ett större värde (Bern, 2002, s 22-24). Bern (2002) hävdar till och med att det fysiska kapitalet är på väg att bli utkonkurrerat av det immateriella kapitalet. Det immateriella kapitalet består av tillgångar som har ett värde men som inte har någon fysisk form. Exempel på tillgångar av denna art är patent, varumärken och medarbetarnas förmågor (Bern, 2002, s 22).

Förutom de tillgångar som tidigare nämnts så är det mycket mer som utgör ett värde för företag. Professor Lev från New York University nämner att företagets marknadsvärde kan vara så mycket som fyra gånger större än företagets bokförda värde (Karp, 2003, 23-24). Skillnaden kan bero på att mycket av företagets värde inte går att sätta någon siffra på och därmed inte kan redovisas. Det finns stora värderingssvårigheter med just det immateriella kapitalet och främst den del av det som kallas för intellektuellt kapital. Kapitalet kan utgöras av den kunskap som genererar värde. En följd av värderingssvårigheten är att företagets bokförda värde inte är så högt som om alla tillgångar hade inkluderats i redovisningen (Bern, 2002, s 22-24).

Skillnaden i värde syns tydligt då företags verkliga värde avsevärt överskrider det bokförda värdet. Det verkliga värdet på företaget är vad företaget är värt enligt det värde som finns på företagets aktier. Detta värde är vad företagets intressenter anser att de kan betala för en del i organisationen (Nilsson, Isaksson, Martikainen, 2002, s 17, 27-28). Marknadsvärdet brukar som sagt vara mycket högre än vad företagets bokförda värden är vilket vi anser visar på att intressenterna ser något mer hos företagen än vad deras konkreta tillgångar visar. Ekström (2000) anser att tidigare har denna klyfta inte varit lika påtaglig, vilket kan bero på lite olika faktorer. En faktor kan vara att förr i tiden hade vi ett samhälle med huvudsakligen tillverkande företag. Dessa hade stora materiella tillgångar främst bestående av maskiner (Ekström, 2000, s 12-15). Samhällsbilden har alltså förändrats en del och numera är kunskap en viktigare tillgång i företagen. En annan faktor är att förr i tiden lades inte fokus på att identifiera de immateriella tillgångarna utan allt redovisades som goodwill (Bern, 2002, s 22-24).

En undersökning från USA visar på att hela 94 % av Europas och USA:s företagsledare anser att den del av immateriellt kapital som kallas för intellektuellt kapital är väldigt viktigt för

företag. Det är viktigt främst för att ledarna ska kunna förstå och styra sin organisation. Danmark var det första landet i Europa som utarbetade en mall för hur företag skulle redogöra för sitt intellektuella kapital (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 7, 143).

1.2 Problemdiskussion

För att komma närmare en formulering av våra forskningsfrågor problematiserar vi nu området utifrån bakgrundsbeskrivningen.

En klar definition på vad ett företags intellektuella kapital är finns inte och olika författare har presenterat skilda definitioner. Det finns en del vaga förklaringar som exempelvis säger att intellektuellt kapital är individers ackumulerade kunskap och expertis. En annan definition är att intellektuellt kapital är summan av all kunskap i ett företag som kan skapa konkurrensfördelar (Stewart, 1998, s 66-67). Dessa definitioner har blivit kritiserade för att vara för allmänt hållna men en definition som sägs ge en mer formell beskrivning är att intellektuellt kapital är *”intellektuellt material som har blivit formaliserat, tagits om hand och blivit använt som hävstång för att producera en tillgång av större värde”* (Stewart, 1999, s 99). Intellektuellt material avser här ett vidare begrepp och är material som inte behandlats (Stewart, 1999, s 99). Det finns även en hårdare definition som säger att intellektuellt kapital är det som skiljer mellan ett bolags redovisade värde och dess marknadsvärde (Ekström, 2000, s 12-15). Det finns en mängd olika definitioner på vad begreppet är men ingen av dem är allmänt vedertagen. Vi ställer oss frågande till om det går att finna någon enhetlig definition och om det finns behov av det. Stewart (1998) anser att det intellektuella kapitalet kan delas upp i tre olika undergrupper vilka är humankapital, strukturkapital och kundkapital (Stewart, 1998, s 66, 75). Vi frågar oss även om det finns några problem med den stora skillnad mellan företags bokförda värde och marknadsvärde som Ekström (2000) kallar för intellektuellt kapital.

En del av det intellektuella kapitalet är de anställdas kunskap och denna del utgör en ganska stor tillgångspost för kunskapsföretag. Medarbetarnas kompetens är en del av det intellektuella kapitalet och kallas för humankapital. Kapital av denna typ utgör ett problem för att det inte går att sätta något värde på det. Pyle, Flamholtz och Brummet kan ses som pionjärerna till tanken bakom humankapitalet. Alla tre har föreslagit att humankapitalet bör redovisas, antingen självständigt eller som en del av immateriellt kapital. De har alla uppfattningen att redovisning av humankapital skulle ändra organisationsförhållandena. De främsta anledningarna till varför kapitalet bör synliggöras är för att göra intern information känd för utomstående och förbättra behandlingen av de anställda (Theeke, 2006, s 40-41). Bern (2002) har en mer tveksam hållning till det humana kapitalet. Han instämmer i att det existerar men anser att redovisningen av humankapital blir väldigt osäker. Det är inte bara svårt att värdera kapitalet utan frågan är om det verkligen tillhör företaget från början. Humankapitalet består av kunskap och denna kunskap är inte knuten till företaget utan till de anställda. Då en nyckelperson i företaget lämnar sin anställning minskar således humankapitalet som en följd av detta (Bern, 2002, s 97). En fråga som vi ställer oss är om det finns något sätt för företag att bättre visa sitt humankapital utåt mot intressenterna.

Theeke (2005) uttrycker att kunskapskapitalet är en stor tillgång för företagen som borde redovisas. Det borde redovisas för att det skulle öka förståelse för företagets organisation och det skulle ge en bättre bild av företagets tillgångar (Theeke, 2005, s 40-41). Theeke vill se en redovisning av det intellektuella kapitalet men frågan som vi ser det är om det är möjligt och

om det finns en efterfrågan av det. Ticha (2008) skriver att kunskapskapital och det intellektuella kapitalet har fått en ökad betydelse på senare tid vilket har gjort att den traditionella redovisningen inte längre är tillräcklig. Det finns mycket tillgångar och värde inom företaget som inte redovisas och redovisningen idag möter inte det informationsbehov som företagets olika intressenter har (Ticha, 2008, s 57). Är då dagens redovisningssystem bra eftersom det inte kan visa tillräckligt på tillgångar som intressenter har ett behov av att se?

1.3 Forskningsfrågor

Problemdiskussionen leder oss nu fram till formuleringen av våra forskningsfrågor. Den huvudfråga som vi baserar vår forskning på är:

1.3.1 Huvudfråga

- ◆ Vad har intellektuellt kapital för relevans i årsredovisningen?

För att ytterligare konkretisera vår huvudfråga har vi valt att formulera två delfrågor. Dessa ska göra läsaren mer medveten om vårt mål.

1.3.2 Delfrågor

- Vad anser revisionsprofessionen och kunskapsföretag om att företags bokförda värde är lägre än deras verkliga värde?
- Hur skulle en redovisning av det intellektuella kapitalet kunna se ut?

1.4 Syfte

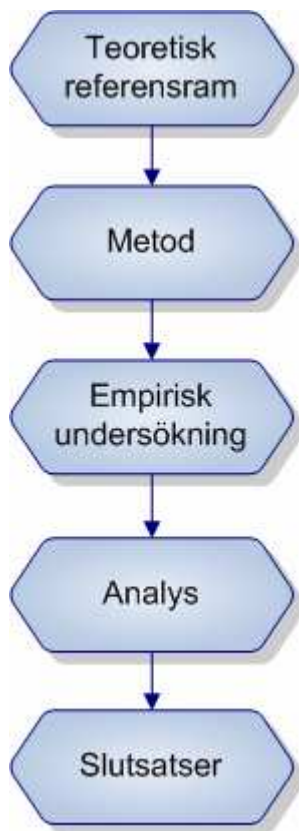
Syftet med vår forskning är att analysera vilken vikt som läggs vid det intellektuella kapitalet i årsredovisningen. Syftet är även att undersöka hur intellektuellt kapital behandlas i teorin och praktiken samt om redovisningen av det kan utvecklas.

1.5 Avgränsning

Vi avgränsar oss till kapitalformen intellektuellt kapital med dess undergrupper. Vi lägger ett visst fokus på humankapitalet då detta är det område som förknippas mest med intellektuellt kapital.

I empirin avgränsar vi oss till att göra fallstudier med hjälp av tre representanter ifrån revisionsprofessionen samt två personer från olika kunskapsföretag. De två företagen är från olika branscher för att ge en mer nyanserad bild. I vår verklighetsanknytning avgränsar vi oss geografiskt främst till Borås och Göteborg med undantag av en telefonintervju till Stockholm.

1.6 Disposition

Figur 1.1 Disposition (egen bild).

Kapitel 2 - Den teoretiska referensramen behandlar aktuell teori om ämnet. Kapitlet gör att läsaren får en god bakgrund till att förstå den kommande analysen.

Kapitel 3 - Kapitlet hanterar de metodologiska ställningstaganden som ligger till grund för uppsatsprocessen.

Kapitel 4 - I detta kapitel presenteras information om den empiriska insamling som genomförts. Kapitlet delas in i två underkapitel vilka är revisionsprofession och kunskapsföretag.

Kapitel 5 - Analysen knyter samman teorin och empirin och en reflektion om ämnet genomförs. I analysen väver vi in egna åsikter och sätter dem i relation till vår referensram.

Kapitel 6 - Kapitlet besvarar våra forskningsfrågor och det slutliga resultatet av vår undersökning presenteras. Det ges även förslag på fortsatt forskning.

2. Teoretisk referensram

Den teoretiska referensramen för läsaren in i problematiken med intellektuellt kapital. Teori om kunskapsföretag presenteras först och sedan ges en förklaring till de olika typer av tillgångar som finns i ett företag. Kapitlet behandlar sedan information om intellektuellt kapital vilket förklarar olika definitioner, uppdelning av begreppet samt problem vid redovisning. Teori kring lagstiftning, olika mätmodeller och hur framtiden kan se ut avslutar kapitlet.

2.1 Teori i korthet

Kapitlet behandlar den teori som behövs för att läsaren ska få en förståelse för den kommande analysen. Inledningsvis ger vi en förklaring av begreppet kunskapsföretag för att läsaren ska förstå vilken typ av företag som har mycket intellektuellt kapital. Nästkommande delkapitel behandlar tillgångsformer vilket leder läsaren in på vilken typ av tillgång som intellektuellt kapital är. Vi ger en djupare förklaring av begreppet intellektuellt kapital och definierar det dels som kunskap som genererar värde för företag. Det finns flera definitioner på begreppet men ingen är allmänt vedertagen. Den vanligaste uppdelningen av det intellektuella kapitalet är i humankapital, strukturkapital och kundkapital. Humankapitalet består av de anställdas kunskap och strukturkapitalet utgörs främst av processer och system som används i verksamheten. Kundkapitalet är den del som är värdeskapande och består av relationer till företags intressenter. Denna typ av bakgrundsinformation är viktig för att läsaren ska förstå de senare resonemangen.

Teori som sedan tas upp är olika författares syn på problem med redovisning av intellektuellt kapital. Det finns många problem kring det intellektuella kapitalet och dessa är bra att känna till inför framtiden för kapitalet. Det finns väldigt lite reglering av kapitalet idag men vissa riktlinjer går att hänföra till redovisningen av det. För cirka 20 år sedan började det egentliga arbetet med intellektuellt kapital och sedan dess har ett antal olika modeller för att redogöra för kapitalet utvecklats. Det är viktigt att ha en viss inblick i dessa modeller för att förstå problematiken med en värdering och vara insatt i det arbete som genomförts. Den första riktiga modellen kallas Skandianavigatorn som delar upp kapitalet i fem fokuseringsområden. Navigatorn var väldigt populär ett tag men numera används den inte alls. En modell som däremot används idag är den som Danmark har tagit fram. Danmarks illustration av kapitalet görs via ett tillägg till årsredovisningen som kallas för kunskapsräkenskaper. Vi avslutar teorin med ett delkapitel som behandlar framtiden för intellektuellt kapital. Det finns ett tydligt behov av att det intellektuella kapitalet ska belysas i framtiden och visas utåt mot sina intressenter.

2.2 Kunskapsföretag

Den vanligaste definitionen på kunskapsföretag är företag som säljer sin kunskap och använder kunskapen till att lösa problem åt kunden. Det kan vara svårt att skilja kunskapsföretag från tjänsteföretag men kunskapsföretagen kan ses som en del av tjänsteföretagen. De företag som bygger på kunskap är mer komplexa än rena tjänsteföretag och utbildningsnivån på de anställda är oftast högre. Produktionen i kunskapsföretag

identifieras av att den är kreativ, beroende av individen och inte standardiserad. De tydligaste exemplen på kunskapsföretag är revisionsbyråer och konsultföretag men även forsknings- och utvecklingsavdelningar i företag kan ses som kunskapsavdelningar. Då kunskapsföretag är beroende av sina anställda är det viktigt för dessa företag att redovisningen speglar personalen (Arbetsgruppen Konrad, 1989, s 9-11).

Tillväxttakten på tjänsteföretag har länge varit snabb och idag finns många företag inom sektorn. När uppdraget i kunskapsföretaget är utfört och kunskapen är såld finns den ändå kvar i det säljande bolaget, vilket skiljer sig från ett företag som säljer varor och tjänster. Kunskap kan inte försvinna från ursprungspersonen utan bara utvecklas i nästa led. Överföringen av kompetens kan dock vara problematisk. Det gäller att kommunikationen mellan parterna fungerar. Företaget måste ta hänsyn till vilken konsult som kan passa kunden bäst men detta är nödvändigtvis inte den mest kunniga (Sveiby, 1995, s 18, 21, 24).

För att kunskapsföretag, som saknar materiella tillgångar, ska överleva långsiktigt krävs det att de lyckas hantera kompetensen i företaget. För att företaget ska utvecklas på bästa sätt gäller det att de har en spridd åldersstruktur så att all kunskap inte försvinner samtidigt. Ett långsiktigt tänkande vid rekrytering är därför nödvändigt. I snabbväxande branscher, exempelvis inom finansbranschen, som kräver mer av den anställde är ofta medelåldern lägre än i mogna branscher såsom revisionsbranschen (Sveiby & Risling, 1986, s 68). Kompetensen inom företaget är även väsentlig vid värdering av ett företag som kan användas vid ett företagsförvärv. Förvärv av ett kunskapsföretag innebär oftast en del svårigheter. Personalen i det uppköpta företaget känner sig lätt förnedrade och det påverkar då resultatet. Det uppstår även lätt konflikter mellan de olika specialisterna vilket försvårar en fusion (Sveiby & Risling, 1986, s 128).

Det finns ett antal olika situationer då det kan vara av vikt att värdera ett företag. De olika situationerna gäller för både noterade och onoterade företag. Förutom vid företagsförvärv är det också bra vid planerat samgående av företag, kapitalplacering, kreditgivning och utvärdering av företag. Hur ett företag värderas skiljer sig ifrån publika eller privata företag. Publika företag kan värderas dels genom värdet på dess tillgångar eller genom värdet på företagets aktier, de olika sätten kallas för företagsvärdering (bokförda värden) eller aktievärdering (marknadsvärden). Värdering är mer komplicerad för onoterade företag eftersom det inte finns någon riktig referens för dess marknadspris. En uppskattning kan göras genom att undersöka bland annat vilket försäljningspris som förekommit på liknande företag (Nilsson, Isaksson & Martikainen, 2002, s 15-18).

2.3 Tillgångsformer

Vad som utgör ett värde i ett företag brukar sammanfattas till att värdet ligger i ett företags tillgångar. Dessa tillgångar kan delas upp i fyra olika typer och värderingen av de fyra skiljer sig åt. Den första typen av tillgång utgörs av likvida tillgångar vilka är avsedda att förbrukas eller säljas under året. Tillgångar av denna sort kallas omsättningstillgångar och består ofta av lager och dylikt. En andra typ av tillgång är fasta tillgångar som har en nyttjandeperiod på mer än ett år, så kallade anläggningstillgångar. Värdet på dessa anläggningstillgångar brukar fördelas över de år som de kan utnyttjas med hjälp av avskrivning. Den tredje typen av tillgång är finansiella tillgångar. Dessa tillgångar består av företagets innehav av aktier eller optioner vilka kan mätas på ett tillförlitligt sätt på marknaden. Den fjärde och sista typen av tillgång som utgör ett värde för företag är tillgångar utan någon fysisk form som kallas för

immateriella tillgångar. Dessa tillgångar är de mest problematiska för företag då de inte kan få något korrekt värde förrän de blivit sålda. Tillgångarna är oftast långsiktiga vilket ökar problematiken kring värderingen (Edvinsson & Malone, 1997, s 23).

Immateriella tillgångar skapades i och med att det erkändes att det fanns en del faktorer som inte gick att härleda till de tre första typerna av tillgångar. Det visade sig att de faktorerna var viktiga när det kom till att fastställa företagets verkliga värde. De immateriella tillgångarna utgörs av vissa tydliga delar såsom patent, varumärken eller speciella marknadsrättigheter. Det finns även fler immateriella tillgångar som endast syns vid förvärv av andra företag. Om ett företag köper ett annat för en summa som överstiger värdet på det köpta företagets tillgångar kallas övertillvärdet för goodwill. Vad som verkligen utgör goodwill är oklart, det kan bestå av kundlojalitet eller igenkänningen av företagets namn. Det går att kalla mycket för goodwill vilket utgör ett problem för revisorn. Det är mycket immateriella tillgångar som inte får någon plats i redovisningen för att de inte går att mäta på ett tillförlitligt sätt vilket är ett stort problem med denna typ av tillgång (Edvinsson & Malone, 1997, s 24).

Det finns alltså fyra olika typer av tillgångar som mer eller mindre går att värdera och sätta ett konkret värde på i företags balansräkning. Problematiken ligger i den fjärde tillgången eftersom den kan inrymma väldigt många olika slags tillgångar. Det är även den immateriella tillgången som fått mest uppmärksamhet på senare tid. Företag använder immateriella tillgångar för att arbeta fram strategier och intressenter undersöker företags tillgångar för att få underlag för beslut. Immateriella tillgångar har fått en ökad roll då det råder en ökad konkurrens i och med globaliseringen i världen. Snabba förändringar i både tekniken och omgivningen gör att företag byter ut många av sina materiella tillgångar mot immateriella. Investeringen i de tillgångarna gör att företag kan öka sin innovationstakt. Den ökade användningen av immateriella tillgångar kan härledas till tre relaterade ekonomiska krafter. Dessa krafter är dels en intensifierad konkurrens som är frambringad av globalisering, dels en minskad reglering i stora ekonomiska sektorer såsom transport, telekommunikation och energi samt dels en stark utveckling i teknologin (Hand & Lev, 2003, s 1-2, 5).

2.4 Definition av intellektuellt kapital

De olika tillgångsformer som finns är inte tillräckliga för ett företag vilket kan visa sig genom att företags marknadsvärde kan vara så mycket som tio gånger högre än deras bokförda värde. Det ligger mycket värde i de immateriella tillgångarna som inte kan redovisas på grund av dess obestämthet. Många värden såsom talangen från medarbetare eller kundrelationer får aldrig någon riktig representation i redovisningen. En investerare köper en del i företaget på grund av företagets talanger, förmågor, kunskaper, idéer och inte bara på grund av hur mycket företagets tillgångar är värda. Dessa typer av ytterligare värde som nämnts kan benämnas för företagets intellektuella kapital (Stewart, 1998, s 55).

Intellektuellt kapital kan definieras som olika förmågor som finns hos företag. Det kan sägas vara talangen hos dess medarbetare, effektiviteten hos företagets organisationssystem eller relationen till kunder. Det kan också vara effektiva processer och teknologier eller en god erfarenhet inom något område. Att sätta en enhetlig definition på dessa olika förmågor som ingår i begreppet är svårt vilket utmynnar i att det inte finns någon definition som fungerar enskilt (Stewart, 1998, s 55, 66). Det finns ungefär lika många definitioner på intellektuellt kapital som det finns antal personer som arbetar med att ta fram förklaringar. En undersökning säger att det finns så många som 37 stycken olika åsikter om vad intellektuellt

kapital är (Arenas & Lavanderos, 2008, s 78). Nedan ges ett urval av de olika definitionerna på intellektuellt kapital:

- Intellektuellt kapital är inte bara kunskap hos personal utan också varumärke och till och med tillgångar som är bokförda historiskt som kostnader men som genom tiden transformerats till något med större värde, exempelvis en skog som växt upp (Edvinsson & Malone, 1997, s 3).
- Kapitalet är kunskap som finns i ett företag som kan bli använd för att skapa en utmärkande fördel (Stewart, 1998, s 67).
- Intellektuellt kapital är det som skiljer mellan ett bolags redovisade värde och dess marknadsvärde (Ekström, 2000, s 12-15).
- Kapitalet är alla intellektuella kapitalresurser, eller förvandlingar av dessa resurser, som kontrolleras av företaget och som bidrar till företagets värdeskapande. Intellektuella kapitalresurser menas här människors kunskap, kompetens, skicklighet och organisationens bild på marknaden. Det avser även de olika relationer som företaget har med kunder, leverantörer och övriga intressenter (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 9).
- Intellektuellt kapital är kunskap som genererar värde för företaget (Arenas & Lavanderos, 2008, s 78).

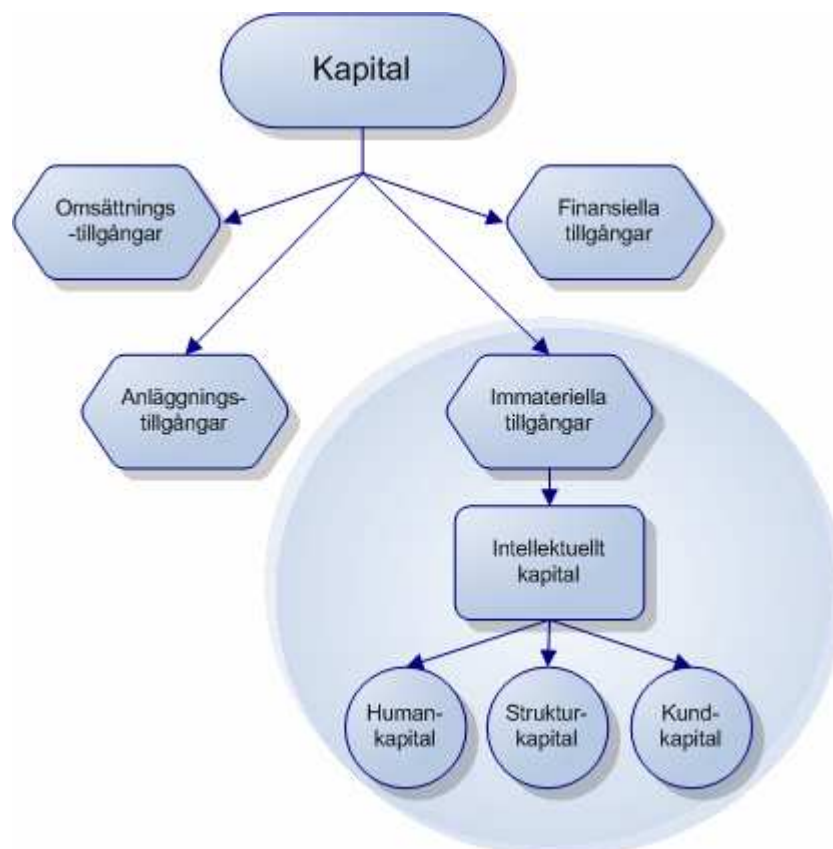
De olika definitionerna skiljer sig en del ifrån varandra. Vissa har en mer generell definition och säger att allt som inte passar in i företagets bokförda värde kan klassas som intellektuellt kapital. Andra definitioner talar mer om kunskap och kompetens hos medarbetare. Intelligens hos de anställda räcker dock inte utan den kan ses som en tillgång först när företaget kan använda den på ett konkret vis. Kunskapen ska bli fångad på ett sätt som gör att den kan bli beskriven, tillgänglig och bearbetad. Företaget måste göra det möjligt att samla intelligensen så det skapar värde och först då kan det talas om ett värde i form av intellektuellt kapital (Stewart, 1998, s 67).

Det går att illustrera det intellektuella kapitalet i ett företag med hjälp av en metafor. Låt säga att ett företag är ett träd. Själva bladverket och stammen skulle vara företagets årsredovisning, delårsrapporter, broschyrer och andra företagsdokument. En investerare är mycket intresserad av denna information och inspekterar trädet noga innan han fattar ett beslut. Problemet är att trädet består av mycket mer än vad som är synligt för ögat. Hälften eller mer av trädets massa är under jorden och utgörs av rotsystemet. Ett trädets hälsa kan avgöras av vilken färg det är på bladen eller hur frukten smakar men det effektivaste sättet är att undersöka vad som pågår vid rötterna. Ett träd som ser friskt ut kan vara plågat av en parasit vid rötterna vilket gör att trädet inte överlever länge. Företag fungerar på ett liknande sätt med att mycket av värdet ligger i det dolda. Företags intellektuella kapital utgörs av det dolda värdet som gömmer sig i trädets rötter. Förståelse för intellektuellt kapital är då väsentlig just för att det finns mycket i de gömda förhållandena och det är en viktig del i företagets totala hälsa (Edvinsson & Malone, 1997, s 10-11).

2.5 Uppdelning av kapitalet

Intellektuellt kapital är ett omfattande begrepp och det brukar brytas ner i olika undergrupper för att få en tydligare förståelse för vad det är. De olika undergrupperna är baserade på frågan om var i organisationen det går att finna intellektuellt kapital. Kapitalet eller förmågorna går att finna hos företagets anställda, strukturen i företaget eller hos företagets kunder.

Intellektuellt kapital delas därmed upp i humankapital, strukturkapital och kundkapital, se figur 2.1 nedan. Dessa tre grupper är så pass konkreta att de kan användas vid investeringsbeslut samtidigt som de är immateriella till sin struktur (Stewart, 1998, s 75).

Figur 2.1 Kapitalstruktur (egen bearbetning av Edvinsson & Malone, 1997, s 23, 34).

2.5.1 Humankapital

Humankapital är den del av intellektuellt kapital som omfattar de anställda inom företaget. De anställdas innovationsförmåga, kompetens, attityd och deras kunskap är en del av kapitalet (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 10). Det humana kapitalet är förmågor hos enskilda anställda som behövs för att skapa lösningar till kunden. Det består av kompetens som behövs för att kunden ska betala för sin slutprodukt. Kapitalet är en källa för innovation och förnyelse inom företaget och det har således en stor roll som värdeskapare. Det räcker dock inte att sätta samman flera smarta medarbetare för att skapa en intelligent organisation utan den synergieffekt som söks behöver stöd av flera funktioner inom företaget. Kapitalet är beroende av en viss struktur inom företaget som kan främja dess inverkan på organisationen i stort (Stewart, 1998, s 76).

Humankapitalet måste förnyas och utvecklas i syfte att det ska hjälpa organisationen. Själva hanteringen av kunskapen och humankapitalet kallas ofta för knowledge management. Företag lever i en konkurrenskraftig omgivning och ett led i att företag ska överleva är att inse att det humana kapitalet behöver förnyas och anpassas till en växlande omgivning. Företag ska ta tillvara på all kompetens som medarbetare har inom organisationen och inte fastna i rutiner som gör att kompetensen inte främjas. Innovation och kreativitet är förmågor som ska

stödjas i organisationen och humankapitalet kan på så vis öka (Edvinsson & Malone, 1997, s 34-35).

Theeke (2005) för fram att de flesta anser att människorna i deras organisationer är mycket värdefulla tillgångar, kanske till och med viktigare än företagets övriga tillgångar. Humankapitalet är alltså en stor tillgångspost och borde redovisas som en sådan, men idag redovisas i princip inte denna typ av kapital. Det finns många orsaker till varför denna tillgångspost borde bli redovisad, exempelvis skulle det öka informationsflödet till intressenter, värdet på tillgångarna skulle visa en bättre bild och de anställda skulle få en ökad status. En förutsättning för att redovisa något som en tillgång är att den ska ge ökade ekonomiska fördelar i framtiden och att tillgången ska vara kontrollerad av företaget. Humankapitalet går inte att direkt hänföra till något framtida ekonomiskt flöde och det går inte att säga att humankapitalet ägs av företaget (Theeke, 2005, s 40-41).

I den ekonomi som råder idag är kunskap en väsentlig tillgång som borde värderas, utvecklas och bli organiserad. Kunskapen som en del av det intellektuella kapitalet blir mer och mer sedd som en stor tillgång och den skapar konkurrensfördelar. Humankapitalet kan bestå i något som en individ i företaget har, som den fått genom utbildning eller erfarenhet. Kunskap kan ses som ett resultat av informationsbearbetning och en person tar med sig sin kunskap när den lämnar arbetsplatsen. Om kunskapen stannar kvar i organisationen även när personen lämnar den beror på om företaget lyckats bevara personens kunskap och omvandlat den till organisationskunskap. Humankapitalet och kunskap är svårvärderade tillgångar och värdet på dem kan uppskattas olika mellan olika intressenter (Bogdanowicz & Bailey, 2002, s 125-127).

Knowledge management är ett ganska nytt begrepp som behandlar hur själva kunskapen ska hanteras i företag. Det har alltid funnit outtalade sätt för hantering men dagens knowledge management visar på en mer aktiv roll i kunskapshanteringen. Målen med knowledge management är att få organisationen att agera så intelligent som möjligt för att säkerställa sin framgång samt att organisationen ska förstå vilket värde deras kunskapsstillgångar har. Hanteringen ska säkerställa att företaget använder sin kunskap och kompetens på bästa sätt för att skapa god effektivitet. Knowledge management är ett effektivt instrument för att utveckla företagets intelligenta resurser vilket krävs i dagens kunskapsamhälle (Wiig, 1997, s 1-3, 8).

Humankapital är alltså betydelsefullt ur flera olika synvinklar och det är viktigt att företag lägger märke till sitt kapital för att kunna hantera det på bästa sätt. Kapitalformen är väsentlig för att företag ska kunna stå sig emot sina konkurrenter och överleva i den snabbt omväxlande omgivningen (Edvinsson & Malone, 1997, s 34-35).

2.5.2 Strukturkapital

Strukturkapital är strukturer, processer och system som företaget använder sig av i verksamheten. Denna typ av kapital innehåller även tillgångar som rykte, varumärke och kultur. Strukturkapitalet ägs oftast av företaget då de har kontroll över sina egna system och processer. Rykte och varumärke är områden som externa parter gör vissa uppskattningar på men det baseras på handlingar utförda av företaget (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 10-11). Strukturkapitalet kan vara ett stöd för humankapitalet och strukturen ser till att företaget kan utnyttja sitt humankapital på bästa sätt. Humankapitalets output kan sägas vara innovation medan strukturkapitalets är effektivitet (Stewart, 1998, s 76-77, 229). Strukturkapitalet hjälper till att organisera och lagra det intellektuella kapitalet. Humankapital kan sägas vara den del

som skapar strukturkapital och sedan kan strukturkapitalet hjälpa till att ytterligare utveckla humankapitalet. Relationen mellan begreppen är stark och det ena är beroende av det andra (Edvinsson & Malone, 1997, s 35-36).

Strukturkapitalet kan delas upp i organisationskapital, innovationskapital och processkapital. Organisationskapital är det kapital som företag har i sina system och verktyg som avser att hjälpa flödet av kunskap i företaget men även ut till andra företag. Innovationskapital är företagets förmåga att förnya sig och skapa nya lösningar som kan leda till tillgångar i form av exempelvis patent. Processkapitalet ligger i de processer som företaget använder för att få ett effektivt arbetsflöde. Kapitalet kan innehålla kvalitetssystem eller arbetarsystem som förstärker effektiviteten. Strukturkapital har alltså mer konkreta immateriella tillgångar såsom patent men också mer abstrakta former av intelligent kapital i exempelvis olika arbetsflöden (Edvinsson & Malone, 1997, s 35-36).

2.5.3 Kundkapital

Kundkapital kan också kallas för relationskapital och innefattar alla relationer som företaget har med externa intressenter som bidrar till företagets värdeskapande. Den största intressenten i detta sammanhang är kunden men till relationskapital räknas även leverantörer, strategiska partners och media. Företaget har inte full kontroll över relationskapitalet utan kontrollen finns även delvis hos den andra parten (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 11). Detta kapital är av intresse eftersom det är här som företagets intellektuella kapital omvandlas till pengar. Det är denna form av intellektuellt kapital som det oftast görs beräkningar på, exempelvis varumärkeskapital. Kundkapitalet är ett bredare begrepp och innehåller aspekter som inte går att göra beräkningar på då de innehåller relationer vilka är svåra att värdera (Stewart, 1998, s 77-78). Kundkapital är en post som tidigare gömts undan i begreppet goodwill. Kundkapital som en del av goodwill är logiskt då kapitalet är en stor värdebas för företag och skapar framtida positiva effekter (Edvinsson & Malone, 1997, s 36).

2.6 Problem vid redovisning

Den första boken som behandlade redovisning kom år 1494 och var skriven av Luca Pacioli med titeln *Summa de arithmetica, geometrica, proportioni et proportionalita*. Denna bok presenterade den dubbla bokföringen vilket blev ett stort skifte för redovisningen. Systemet med debet och kredit var en stor uppfinning och företag blev fort beroende av det. Problemet är att nästan exakt samma system används idag, det har inte skett någon innovation inom området sedan år 1494 förutom att antalet regler har ökat. Dagens balansräkning kan dateras tillbaka till år 1868 vilket passade den tidens industriföretag. Idag har vi intelligentare organisationer och den balansräkning som ursprungligen användes till producerande företag är inte längre optimal. Redovisningssystemet som existerar fokuserar mest på materiella tillgångar vilket inte är det bästa i ett kunskapsföretag. Det går att dra det så långt som att säga att redovisningssystemet idag egentligen inte visar någonting av värde (Stewart, 1998, s 58-59). Världen fungerar inte på samma sätt som vid den industriella eran längre. Vid den tiden låg fokus på materiella resurser men fokus har idag förflyttats. Idag är det intellektuella kapitalet det viktiga i många företag och det är ofta tjänster och inte fysiska produkter som säljs. Tjänster brukar vara ett samarbete mellan företaget och kunden vilket leder till att relationen mellan dessa två är viktig och det gör att intellektuellt kapital får en större roll (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 8).

Det finns problem med immateriellt kapital och främst intellektuellt kapital som en tillgångspost för företag. Vissa säger att den befintliga redovisningen av företags tillgångar inte är tillräcklig och intellektuellt kapital borde synas mer. Uttalanden från olika affärsgurus säger vad företag borde ha för att kunna lyckas i affärsvärlden. Personerna talar inte om att det krävs investeringar i tillräckligt mycket maskiner eller aktier utan de talar om olika immateriella förmågor som företaget behöver. Exempel på förmågor är innovation som en kompetens som ska skapa värde för företaget. Företag måste vara snabba, flexibla och anpassningsbara. De måste vara beredda på svängningar i omgivningen och ha en företagsfilosofi som visar vart företaget ska. Dessa olika uttalande om vad ett företag måste kunna visar på saker som inte kan representeras i balansräkningen som den är uppbyggd idag (Edvinsson & Malone, 1997, s 28-30).

Ett problem med intellektuellt kapital är att det inte går att mäta kunskap då det nästan alltid representeras i någon immateriell form. I redovisning läggs fokus på objektens form istället för själva innehållet. Fokus på formen kan illustreras med att en vinkännare lägger mer vikt vid vinflaskan istället för vinet. Ekonomer tänker att det är lättare att räkna antalet vinflaskor än att beskriva själen i vinet. Redovisningen koncentreras alltså på själva formen och då blir det problem när saker vars värde inte ligger i någon påtaglig form ska värderas. Det går inte att göra någon korrekt värdering av kunskap och kompetens, det är svårt även om kunskapen är representerad i pappersform. Ett problem som uppkommer i relation till medarbetarnas kunskap är om företaget verkligen kan se det som en tillgång eftersom de inte kan säga att de äger den anställda. Frågan är alltså om företag verkligen äger den kunskap som deras anställda sitter inne med. Vissa delar av det intellektuella kapitalet är ganska klara exempelvis patent och varumärken där det har utvecklats olika sätt för värdering. Andra delar såsom kunskap, talanger och olika avdelningar som kan skapa värde i framtiden går inte att mäta (Stewart, 1998, s 56-58).

Ticha (2008) presenterar också problem med dagens redovisningssystem. Företag idag behöver investera tid och pengar i immateriellt kapital för att kunna få en konkurrenskraftig position på marknaden. Intellektuellt kapital har ökat under den senaste tiden och det har gjort att den traditionella redovisningen har blivit ifrågasatt. Dagens system fungerar inte helt perfekt och ger inte den information som det finns behov av. Idag är kunskapen inom företagen den enda värdefulla tillgången. Intellektuellt kapital är framåtsyftande och visar på vad ett företag kan få för fördelar i framtiden. Dagens redovisning har ett historiskt perspektiv och utesluter det framtidsperspektiv som är viktigt och kan presenteras med hjälp av intellektuellt kapital (Ticha, 2008, s 57-58). Intellektuellt kapital kan bli det som betyder något för att företag ska kunna överleva och ha goda konkurrensfördelar i den nya kunskapsintensiva ekonomin. För att intellektuellt kapital ska kunna användas på detta sätt krävs dock att det går att redovisa och illustrera det på ett bra sätt vilket inte kan göras idag (Chaharbaghi & Cripps, 2006, s 29, 39).

Rodgers (2007) tar i en artikel upp att det har visat sig att kunskapstillgångarna har blivit den mest dominerande typen av tillgång för företagets framgång och organisation. I artikeln är värdet i kunskapsbaserade tillgångar uppdelade i två olika former. Det första uttrycker hur användbar en viss resurs är. Den andra formen är om tillgången har förmågan att skapa affärsmöjligheter åt företaget. Kunskap har blivit allt viktigare som en konkurrensfördel som måste hanteras på ett bra sätt. Ekonomisamhället idag håller på att förändras men människors kunskap om ekonomi minskar. Många avgörande statistiska undersökningar idag bygger i stort på mönster som skapats av materiella tillgångar. Det finns vissa studier som visar på att

ett företags finansiella resultat är slutprodukten av externa och interna kunskapsbaserade faktorer. De externa kunskaperna är exempelvis saker som kundnytta, produktkvalitet, varumärke, relationer och företagets påverkan på samhället. Interna faktorer är exempelvis innovation, företagets prestation och de anställdas engagemang. Uppdelningen i dessa olika faktorer är hjälpmedel för att gå djupare in i en organisation och verkligen förstå den på djupet. Förståelse för dessa delar gör att bilden av företaget blir klarare än om endast de finansiella resultaten hade undersökts. Det finns många bekymmer med redovisningen av intellektuellt kapital och det kommer att ta tid innan företag kan redovisa sina tillgångar på ett korrekt sätt (Rodgers, 2007, s 205-208, 213).

2.7 Lagstiftning

Redovisningen kring intellektuellt kapital är ett komplicerat område och företags redovisning är inte en tillräcklig grund för att avgöra ett företags värde. Det finns dock vissa former av immateriella tillgångar som faktiskt redovisas, exempelvis patent eller varumärken. Vad som redovisas och är lagstadgat går att läsa ut ur diverse lagar på området (Edvinsson & Malone, 1997, s 24).

2.7.1 Immateriellt kapital

År 1989 skrev Arbetsgruppen Konrad att de som ska köpa aktier i ett kunskapsföretag bör tänka sig för först. Det räcker inte att granska årsredovisningens finansiella siffror utan också den övriga texten bidrar med viktig information. På den tiden sa inte årsredovisningen så mycket om det immateriella kapitalet, det var mest standardfraser som exempelvis *vår viktigaste resurs är de anställda*. De nyckeltal som aktieägarna har tillgång till från årsredovisningen använder oftast inte kunskapsföretagen internt (Arbetsgruppen Konrad, 1989, s 11). Sedan år 1989 har utvecklingen gått framåt och idag regleras det immateriella kapitalets redovisning i Årsredovisningslagen (ÅRL, SFS 1995:1554) och diverse rekommendationer (FAR del 1, 2007, RR 15).

Exempel på immateriella tillgångar är forsknings- och utvecklingsarbete, varumärken, patent och goodwill. Enligt ÅRL (1995:1554) 4 kap. 2 § får dessa och liknande tillgångar tas upp i balansräkningen som immateriella anläggningstillgångar (ÅRL, SFS 1995:1554, 4 kap § 2). Det finns även en del intellektuellt kapital som ska redovisas i årsredovisningen. Detta redovisar företaget genom att lämna uppgifter i sina noter. Exempel på uppgifter som ska finnas med är medelantalet anställda, könsfördelning på dessa, sjukfrånvaron – både i vilka åldrar och om det är män eller kvinnor. Även könsfördelningen på ledningsnivå ska redovisas (ÅRL, SFS 1995:1554, 5 kap §§ 18-18 b).

Vilken information som ska ingå i förvaltningsberättelsen regleras i sjätte kapitlet i ÅRL (1995:1554). Där står att förvaltningsberättelsen ska innehålla information som ger läsaren en korrekt bild av företagets resultat, ställning och verksamhet. Detta innefattar information som är viktig för bedömningen men inte redovisas i resultat-, balansräkning eller noter. Exempel på detta är framtida utveckling och nuvarande forskning. Även icke-finansiell information som hjälper förståelsen för företaget skall ingå i förvaltningsberättelsen, exempel på detta är uppgifter som personalfrågor (ÅRL, SFS 1995:1554, 6 kap § 1). Uppgifter om att anställda och deras lön ska ingå i förvaltningsberättelsen regleras även i BFN R 4 (FAR del 1, 2007, BFN R 4 punkt 5-19).

Redovisningsrådet har utformat en rekommendation som behandlar de immateriella tillgångarna. Denna rekommendation tillämpas av många företag i Sverige. I RR 15 Immateriella tillgångar definieras en immateriell tillgång som en icke-monetär och identifierbar tillgång som används i produktionen men saknar fysisk form. Förutom att uppfylla kraven på immateriell tillgång krävs det också att tillgångsdefinitionen uppfylls för att posten ska bli balansgill. Företaget ska kunna identifiera och ha kontroll över tillgången samt se att den i framtiden ska innebära en ekonomisk fördel. Om tillgången inte uppfyller dessa krav kan den eventuellt ändå redovisas som goodwill (FAR del 1, 2007, RR 15 punkt 7-10). Det är just kontrollen över tillgången som innebär problem för många företag. Varken personalen eller kundernas lojalitet till företaget kan antas vara säkra och därmed är posterna oftast inte tillräckligt tillförlitliga för att föras in i balansräkningen (FAR del 1, 2007, RR 15 punkt 15-16). De poster i balansräkningen som är immateriella kan vara exempelvis goodwill, patent/licenser/varumärken, hyresrätter samt utgifter för forskning och utveckling. Tillgångarna som redovisas i balansräkningen ska tas upp till anskaffningsvärdet med avdrag för ackumulerade avskrivningar. Avskrivningstiden ska endast i undantagsfall bedömas vara längre än 20 år (FAR del 1, 2007, RR 15 punkt 63, 68, 94).

RR 15 grundar sig på en standard utgiven av IASB (International Accounting Standards Board), deras motsvarighet är IAS 38. Reglerna i denna IAS är i stort sett samma som i RR 15 men vissa skillnader kan utläsas. Enligt IAS 38 kan immateriella tillgångar redovisas till verkligt värde eller till anskaffningsvärdet minskat med gjorda avskrivningar. Nyttjandeperioden för immateriella tillgångar kan antingen vara begränsad eller obegränsad. Skillnaden är att de med obegränsad nyttjandeperiod inte skrivs av (IAS 38 punkt 72, 88).

I det nionde uttalandet från Redovisningsrådets akutgrupp (URA) behandlas två frågor angående intellektuellt kapital. En fråga som diskuteras är huruvida skillnaden mellan ett dotterbolags anskaffningsvärde på aktier och det verkliga värdet får redovisas som intellektuellt kapital istället för goodwill. Detta är dock inte i enlighet med RR 1:00 utan skillnaden ska ses som goodwill. Den andra frågan behandlar om intellektuellt kapital får redovisas som en immateriell tillgång som inte ingår i goodwill. För att något ska få redovisas som en tillgång krävs att ett antal kriterier är uppfyllda; resursen ska gå att identifiera, kontrolleras av företaget och förväntas innebära framtida ekonomiska fördelar. Dessutom krävs det att utgiften för tillgången kan beräknas för att den ska redovisas som en separat post. Svårigheten med att kontrollera personal och teknik gör att dessa inte kan redovisas som en separat post i balansräkningen. Däremot kan vissa delar av strukturkapitalet, exempelvis databaser, redovisas skilda från goodwill då de kan anses uppfylla de kriterier som ställs på en tillgång (FAR del 1, 2007, URA 9 Intellektuellt kapital).

2.7.2 God redovisningssed och rättvisande bild

I årsredovisningslagen (1995:1554) 2 kap 2 § går det att läsa att årsredovisningen ska upprättas enligt god redovisningssed. Även i bokföringslagen (1999:1078) 4 kap 2 § nämns god redovisningssed. Någon tydlig definition på vad som menas med god redovisningssed finns inte men FAR SRS:s redovisningsrekommendation 1 ger en något mer utförlig förklaring. Här nämns det att seden bygger på praxis och innebär en skyldighet att följa lagen samt de i lagen nämnda redovisningsprinciper. Även råd och rekommendationer från BFN (Bokföringsnämnden) och Redovisningsrådet är betydelsefulla. Ytterligare konkretisering går att finna i författningskommentaren till Prop. 1998/99:130 BFL. I kommentaren står det att

stor vikt läggs vid uttalanden från BFN och sekundärt vid Redovisningsrådet. Det sista ordet har domstolen som ska stödja sina beslut på BFL och ÅRL. Ett särskilt krav på god redovisningssed är att det innefattar begreppet rättvisande bild, detta går att läsa i Prop. 1995/96:10 ÅRL – författningskommentarer. Innehållet i god redovisningssed grundas på praxis hos en representativ grupp bokföringsskyldiga. Trots att praxis gäller innebär det inte att företagen kan bortse från det som står i lagen. God redovisningssed kan aldrig bryta mot lagen.

Begreppet rättvisande bild ska gälla i balans-, resultaträkning och noter. Det vanliga är att om rapporten uppfyller god redovisningssed är den troligtvis också rättvisande, det krävs dock ibland vissa tilläggsuppgifter. Ibland kan ett avsteg från rekommendationer och råd vara nödvändigt för att ge en rättvisande bild men då ska anledningen tydligt förklaras i rapporten. Däremot är det inte tillåtet att avvika från lagen även om företaget på så sätt skulle uppnå en mer rättvisande bild (RedR 1 Årsredovisning i aktiebolag, 2007, 2 Årsredovisningens innehåll). Den rättvisande bilden ska enligt fjärde direktivet gälla företagets tillgångar, skulder, ekonomiska ställning och resultat (Prop. 1995/96:10 ÅRL – författningskommentar 2 kap 3 §).

2.8 Metoder för att mäta och redovisa

Det finns en del svårigheter i samband med mätning av intellektuellt kapital och det kan härledas till att ekonomer försöker sätta ett värde på ett svårvärderbart område. Själva mätningen innebär att olika objekt eller händelser blir tilldelade siffror enligt vissa regler (Rodgers, 2007, s 208). Trots att det intellektuella kapitalet är svårt att mäta har ändå många olika metoder utvecklats för detta ändamål. Det är lätt att i utvecklingsprocessen begå misstag som gör att företaget inte får ut det de vill ha av mätsystemet. Roos, Fernström och Pike (2006) har därför sammanställt en lista över vad som krävs av ett komplett mätningssystem. Det som begärs är:

- Att måtten som används har en stark koppling till strategin.
- Ett orsaksförhållande mellan måttet och det som mäts.
- Hög exakthet på resultatmålen och prestationsparametrarna.
- Mätningen utförs på ett korrekt sätt.
- Att gamla mått som inte används rensas bort och att de nya måtten är tillräckligt precisa för att uppnå målen.

Om målet med mätningen är en rapport som kan visas för externa intressenter måste ytterligare två krav infrias:

- Resultatet är tillförlitligt och kan revideras av en utomstående.
- Informationen är vad betydelsefulla intressenter behöver.

Det finns ett uttryck som säger att *det som inte går att mäta går inte heller att styra*. Detta har fungerat som en sporre för företag att försöka mäta det de anser vara viktigt. Många mätningar har gått fel och resulterat i ogiltiga resultat. Detta har i sin tur ökat de skeptiska tankarna som säger att det är omöjligt att mäta något som inte är värderbart. För att kunna mäta något krävs ett verktyg som kan omvandla verkligheten till ett bokförbart värde. För att mäta värdet på ett företag används dock mer komplexa verktyg än för att exempelvis mäta bredden på ett rum (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 102-104).

För att kunna skapa ett system som identifierar och mäter intellektuellt kapital krävs det en medvetenhet om att traditionell redovisning visar historien medan det intellektuella kapitalet främst visar framtiden. Ett navigationssystem för det intellektuella kapitalet kan inte heller vara endimensionellt då kapitalet delas upp i human-, struktur- och kundkapital (Edvinsson & Malone, 1997, s 66-67). Även de som brukar kritisera den traditionella redovisningen ställer sig frågande till hur icke-finansiell, oprövad och subjektiv information ska kunna innefattas i årsredovisningen (Stewart, 1998, s 222-223). Ett behov hos intressenter har gjort att ett flertal olika modeller för värdering av intellektuellt kapital har utvecklats. Nedan nämns några av de metoder som arbetats fram (Corso, 2007, s 14).

2.8.1 Uppdelning enligt Rodgers

Enligt Rodgers (2007) kan redovisningen av kunskapsbaserat kapital göras på huvudsakligen tre olika sätt. Det första sättet är att den befintliga balansräkningen inkluderar kunskapsbaserade tillgångar. Alla tillgångar redovisas då på samma ställe och det underlättar för intressenter att se hur de kunskapsbaserade tillgångarna växer eller minskar i relation till de övriga tillgångarna. Det andra sättet är att prestationsmätningar på immateriella tillgångar såsom kundnöjdhet och produktkvalitet redovisas i en separat del i årsrapporten. En förutsättning för denna typ av redovisning är att det läggs en tanke på den kontinuerligt förändrade definitionen på vad ett bra resultat är så att prestationsmätningarna förhåller sig aktuella. Ett tredje sätt är att rapporten innehåller en modell som visar hur relationen ser ut mellan tillgångarna och framtida finansiella prestationer. För en kund kan en sådan modell visa på hur relationen ligger i förhållande till produkter och service kring den som kunden har nytta av. Kundnyttan kan sättas i relation till innovation och förståelse för speciella kundbehov hos företaget (Rodgers, 2007, s 212).

Det finns lite olika förslag på hur en redovisning av intellektuellt kapital kan ske. De värderingsproblem som är kopplade till intellektuellt kapital går att undvika till en viss del. Det är dock fortfarande problem med mätningen och ett problem med de olika modellerna som finns är att de är för specifika till en speciell industri eller till en specifik entitet (Rodgers, 2007, s 213).

2.8.2 Danmarks modell

Redan år 2003 införde Danmark, som första land i Europa, ett krav på att företag ska redogöra för sitt intellektuella kapital om det har betydelse för framtida intäkter. Redogörelsen görs via ett tillägg till årsredovisningen som kallas kunskapsräkenskaper. Räkenskaperna är uppbyggda på fyra element som tillsammans ska ge en förståelse för företagets verksamhet. Elementen hjälper till att klargöra företagets kunskapsbehov i förhållande till kunderna (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 143).

Kunskapsberättelsen är det första elementet av kunskapsräkenskaperna. Berättelsen är till för att uttrycka vilka ambitioner företaget har för att öka kundnyttan. Berättelsen beskriver hur företaget använder sina resurser i form av kunskap för att på bästa sätt tillfredställa kundens behov. Kundens nöjdhet mäts i form av ett slags användarvärde vilket kunskapsberättelsen redogör för (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 143).

Det andra elementet utgörs av ledningsutmaningar. Dessa är till för att visa på vilka kunskapsresurser som behöver bibehållas eller utvecklas i företaget. Ledningsutmaningarna hänger tätt samman med kunskapsberättelsen och trycker på de enskilda kunskapsresurserna. Syftet med utmaningarna är att finna nya möjligheter men även underhålla den gamla kompetensen (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 143).

För att möta ledningsutmaningarna finns ett tredje element som består av en uppsättning av olika aktiviteter. Aktiviteterna förklarar hur de olika kunskapsresurser som finns i företaget ska tas om hand. Aktiviteterna beskriver även hur nya resurser ska utvecklas och anskaffas i företaget. Dessa aktiviteter planeras vanligtvis årsvis och det är viktigt med en uppföljning av dem. Till skillnad från ledningsutmaningarna är aktiviteterna mer konkreta handlingar som företaget följer (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 144).

Det fjärde elementet följer upp aktiviteterna med hjälp av vissa indikatorer. Indikatorerna resulterar i ett faktiskt mått som är ett hjälpmedel vid värdering av själva aktiviteten. Indikatorerna visar även på de effekter aktiviteterna haft på företaget. Exempel på hur indikatorerna kan se ut illustreras i tabell 2.1 (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 144).

Knowledge resources / Evaluation criteria	Vad som finns	Vad som gjorts	Vad som uppnåtts
<i>Anställda</i>	Kvalificerad universitetsutbildning	Utbildning per anställd	Lägre personalomsättning
<i>Affärsprocesser</i>	IT-kostnader	Bra och "best practices"	Kunskapsbyggande och delande
<i>Kunder</i>	Existerande kundpool	Kundutvärdering	Kundtillfredsställelse

Tabell 2.1 Exempel på indikatorer (egen bearbetning av Roos, Fernström & Pike, 2006, s 145).

De fyra elementen är tätt sammankopplade och tillsammans utgör de företagens kunskapsledning. Ingen av delarna fungerar för sig utan de skapar ett värde tillsammans. Företaget använder de fyra elementen för att göra en analys som sedan kan presenteras med hjälp av en modell (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 144-145).

2.8.3 Stewarts förslag på redovisning

Stewart (1998) har olika mått på intellektuellt kapital; mäta helheten, humankapitalet, strukturkapitalet och kundkapitalet. Det enklaste helhetsmättet på intellektuellt kapital är marknadsvärde/eget kapital. Detta mått gör att det är köparen som bestämmer priset, inte säljaren. Nackdelen är att börsens värdering lätt kan skifta och detta sker utanför ledningens kontroll. Att använda kvotvärdet av marknadsvärdet och det egna kapitalet är att föredra framför skillnaden mellan dem. Kvotvärdet ger ett värde som är lättare att jämföra med andra företag oberoende av hur stora företagen är (Stewart, 1998, s 224-225).

Humankapitalet kan mätas på ett antal olika sätt anser Stewart (1998). Några av de exempel han framför är att räkna ut de år av erfarenhet de anställda har, personalomsättningen, anställningstid i företaget och andelen nyanställda. En svårighet med humankapitalet är hur ålder ska behandlas eftersom både ungdomlighet och erfarenhet har sina fördelar. Förutom dessa mått finns det ett antal som inte går att mäta men ändå har betydelse. Exempel på dessa är vilken kompetens hos de anställda som kunden värderar högst, varför folk slutar på

företaget och om konkurrenterna försöker rekrytera personer från företaget (Stewart, 1998, s 230-232).

Strukturkapitalet kan variera mycket mellan olika företag och vissa är lättare att värdera än andra. Från många års erfarenhet är det nu enklare att värdera varumärken och patent, även om värderingen inte är helt objektiv. Men det finns även mer svårvärderat strukturellt kapital. Stewart (1998) nämner den metod för att värdera dessa tillgångar som utvecklats av Anson, advokat och VD för Trademark & Licensing Associates Ins. Metoden går ut på att undersöka huruvida tillgången har något värde på marknaden med hjälp av ett antal frågor. Efter detta kontrolleras tillgångens styrka i jämförelse med liknande tillgångar. Jämförelsen görs med hjälp av tjugo faktorer som varierar beroende på tillgången. Faktorerna poängsätts 0-5 beroende på hur starka de är. Den maximala summan av poäng blir då 100, vilket i princip är omöjligt att uppnå. När företaget sen känner till sina poäng på de intellektuella tillgångarna vet de hur starka de är på marknaden (Stewart, 1998, s 235-237).

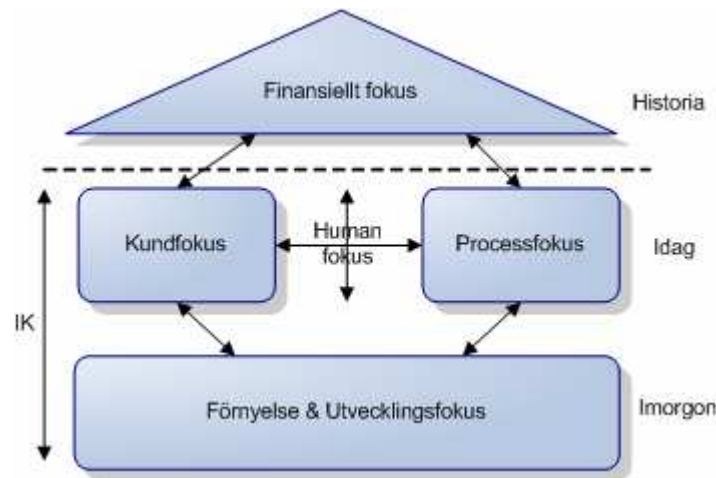
De flesta tjänsteföretag mäter hur nöjda deras kunder är men det är lätt att mätningarna fokuserar fel och därmed inte blir så värdefulla. Ett tydligt tecken på en lycklig kund är att den är antingen lojal, utnyttjar sin köppotential eller inte är priskänslig. Det är allmänt känt att kunderna är den del som försäkrar företagets fortlevnad. De förslag Stewart (1998) ger på hur kundkapitalet kan mätas består i att undersöka värdet av en ny kund och vad det är värt att behålla en nuvarande kund. Informationen som anskaffas hjälper till att identifiera strategier för kunderna såsom hur mycket pengar ska avsättas till att locka nya kunder, var fokus ska läggas och vilka kunder som inte ska bearbetas. En undersökning visade på att inom reklambranschen kunde en 5 % ökning av återköpsfrekvensen innebära upp till 95 % ökning av kundvärdet (Stewart, 1998, s 240-243).

Med tanke på att intellektuellt kapital finns inom spridda områden i företag anser Stewart (1998) att det aldrig kommer utvecklas ett enda mått som täcker allt. Dessutom kan ett nyckeltal vara viktigt i ett företag men näst intill meningslöst i ett annat. Det beror på vilken strategi företaget arbetar efter. Samtidigt finns det en risk att det blir rörigt om för många olika mått används (Stewart, 1998, s 243-244).

2.8.4 Skandianavigatorn

Det företag som länge låg i framkant med att skapa ett instrument för intellektuellt kapital var Skandia. De skapade den så kallade Skandianavigatorn som inte delas upp i kapitalgrupper utan i fem fokuseringsområden enligt figur 2.2 nedan. De fem områdena är finansfokus, kundfokus, processfokus, humanfokus samt fokus för förnyelse och utveckling. Det är i dessa områden företagets uppmärksamhet läggs och värdet på det intellektuella kapitalet framgår. I finansfokus finns balansräkningen, alltså företagets historia. Kundfokus och processfokus visar de företagsaktiviteter som det läggs fokus på, detta ger en bild av dagens situation. Framtidsperspektivet utgörs av fokus på förnyelse och utveckling, här går det att se hur företaget förbereder sig för framtiden genom exempelvis utbildning av personalen. Den sista gruppen kan sägas vara företagets hjärta som är humanfokus. Denna del av företaget består av kunskap, engagemang och färdigheter från personalen. Målet med navigatorn är att se inåt och granska måtten, den ska med andra ord visa företagets position, riktning och hastighet. För att mätvärdena ska kunna jämföras med andra företag bör navigatorn ha en summering, en motsvarighet till resultaträkningens vinst/förlust (Edvinsson & Malone, 1997, s 67-71). Skandianavigatorn ger en vedertagen definition av intellektuellt kapital. Resultaten

kombinerar traditionell redovisning med utvecklade mätmetoder för det intellektuella kapitalet (Corso, 2007, s 14). En navigator ska med fördel även vara användarvänlig, annars är risken att den inte används. Samtidigt erkänner författarna att Skandianavigatoren inte är ett perfekt mätinstrument, men det är en bra början (Edvinsson & Malone, 1997, s 67-71).

Figur 2.2 Skandianavigatoren (egen bearbetning från Edvinsson & Malone, 1997, s 68).

Det finns en del kritik mot Skandianavigatoren och vissa menar att företag som använder sig av verktyget blir starkt övervärderade. Modeller av detta slag kan leda till att fel typ av beteende belönas och företag kan komma med felaktig information om företagets intellektuella kapital. Informationen som navigatoren ger blir inte granskad av en tredje part och problem kan uppkomma i och med att det kan vara problem med att tolka modellen (Roos, Fernström & Pike, 2006, s 161). Idag använder Skandia inte längre sin navigator (Skandia, 2008).

2.9 Framtiden

Det finns idag vissa olika modeller som ger indikationer på hur intellektuellt kapital ska redovisas men frågan är hur dessa kommer att användas i framtiden. En del tror att mätningen och tillämpning av intellektuellt kapital i framtiden kommer bli standardiserad men det finns problem med standardisering då människan, kunskap och information är komplexa ting. Intellektuellt kapital bör inte endast ses som en värdesättare för en typ av immateriellt kapital utan det ska ses som en komponent i en större kedja. Kedjan ska visa på hur kompetenser inom företaget leder till företagets fortsatta överlevnad och utveckling (Corso, 2007, s 15).

Det finns viktiga orsaker till att företag vill kunna identifiera och hantera sitt intellektuella kapital. En orsak är att företaget kan styras på ett helt annat sätt eftersom alla delar som skapar värde syns i företaget och det då går att styra dem. Det finns ett talesätt som säger att om du inte kan se något kan du inte mäta det vilket visar på att det är viktigt för företag att värdera alla sina tillgångar. Ett mer synbart intellektuellt kapital gör att företag kan illustrera sitt företag och dess tillgångar på ett bättre sätt till sina intressenter. Detta skulle bli en möjlighet ifall intellektuellt kapital får en större roll i framtiden och vissa anser att detta också kommer ske. När kapitalet får en förändrad roll så kan redovisningen av det se annorlunda ut och företagen nyttja det bättre. Det krävs en viss omformulering av begreppet för att det ska bli en större del i framtidens organisationer. Undersökningar kring kapitalet måste bli mer

empiriskt anknutna och fokusera mer på den grundläggande meningen med kapitalet. Det måste gå mer mot att det tydligt går att se varför kapitalet spelar roll och vilka orsak/verkan effekter som ligger i begreppet. I framtiden krävs att det definieras tydligare vilken roll hantering av kapitalet har i relation till intellektuella kapitalresurser. Intellektuellt kapital behöver även få en konkret roll i företags finansiella rapportering. Det är alltså många steg för begreppet att gå innan det kan ge alla de fördelar som förmodligen är knutna till det men framtiden ser ljus ut för redovisningen av intellektuellt kapital (Burgman et al, 2005, s 605-607).

3. Metod

Metodkapitlet behandlar hur vi som forskare förhåller oss till vår forskning. Vi presenterar vilka metodologiska val vi gjort inom olika områden samt teori om dessa. Våra val av vetenskapligt förhållningssätt, metoder, forskningsansats, datainsamling och giltighetsanspråk motiveras i texten. Slutligen redogör vi för vårt urval och tillvägagångssätt i empirin.

3.1 Vetenskapsteori

Vetenskapsteori är ett ämne som behandlar vetenskaplig kunskap. Teorin förklarar hur kunskap bildas samt vad dess roll i samhället är. I vetenskapsteori är det själva forskningen som står i fokus och ämnet förklarar hur problem som uppkommer i processen ska hanteras. När en forskare söker kunskap bör sökandet vara systematiskt, noggrant och präglas av tydlighet. Det bör framgå hur forskaren förhåller sig till sin egen och tidigare forskning (Sohlberg & Sohlberg, 2001, s 13-14). Det finns inom vetenskapsteori huvudsakligen två olika kunskapsuppfattningar vilka är epistemologi och ontologi. Epistemologi är läran om själva kunskapen och den förklarar kunskapens relation till verkligheten. Ontologi är läran om vad verkligheten är (Wallén, 1996, s 11-12).

3.2 Vetenskapliga förhållningssätt

Det finns huvudsakligen två vetenskapliga förhållningssätt vilka är positivism och hermeneutik. De två huvudgrenarna har en väsentlig skillnad då enligt positivism anskaffas kunskap genom observation men inom hermeneutiken genom tolkning (Seldén, 2005, s 145, 225).

3.2.1 Vårt förhållningssätt

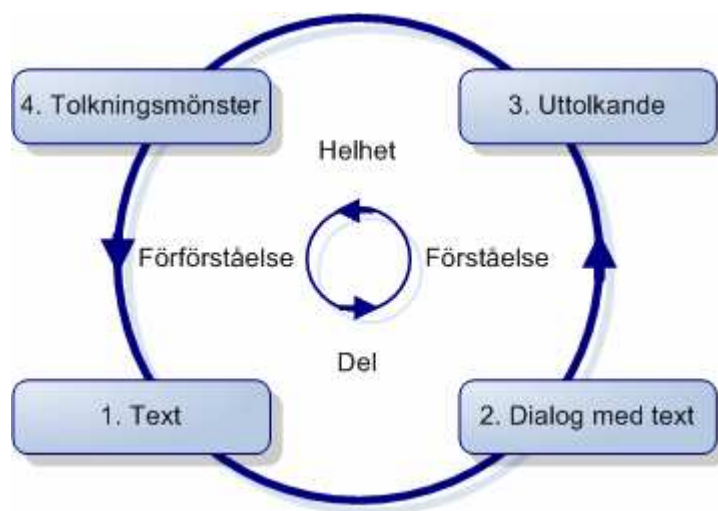
Vårt vetenskapliga förhållningssätt är att vi betraktar oss som *hermeneutiker*. Detta hänför sig till att vi inte avser att endast beskriva utan vi vill gå djupare och tolka samt dra slutsatser om vårt forskningsområde. Detta förhållningssätt känns naturligt då vi gör en samhällsvetenskaplig undersökning och positivism känns främmande då den inriktar sig mer mot naturvetenskapliga undersökningar. Vi vill förstå verkligheten och avser att göra detta genom att med hjälp av vår förförståelse skapa ny förståelse och kunskap. Vi skapar oss även kunskap genom att pendla mellan fenomenets olika delar och dess helhet. I vår forskning genomför vi detta genom att granska delarna av intellektuellt kapital men också sätta dem i relation till begreppet i sin helhet. Genom en djupare analys försöker vi finna det unika och inte bara beskriva det självklara. I undersökningen söker vi revisionsprofessionens och kunskapsföretags gemensamma tankar kring området och vi är även intresserade av deras unika åsikter.

3.2.2 Hermeneutik

Hermeneutiken handlar om subjektiv tolkning och är därmed positivismens motsats. Vissa forskare anser att ordet hermeneutik kan härledas till den grekiska guden Hermes som var

budbärare för de vilseledda. Hermeneutik skulle i främsta hand användas för att tolka Bibeln och klargöra bokens tidlösa budskap (Vikström, 2005, s 13-14). Idag används hermeneutiken främst inom human-, kultur- och samhällsvetenskapen. Forskarrollen är engagerad och subjektiv med syftet att förstå företeelser (Patel & Davidson, 2003, s 29-30). Med tolkning menas att förstå innebörden eller sammanhanget av något. Syftet är att inte förstå enbart det som träder fram direkt, utan även det som är dolt. Hermeneutiken ger en helhetssyn som positivism saknar och därmed ses hermeneutiken som ett komplement till positivismen (Wallén, 1996, s 33-34).

För att kunna genomföra en korrekt tolkning används den hermeneutiska cirkeln, som egentligen bättre beskrivs som en spiral. En illustration på en hermeneutisk cirkel återges i figur 3.1. För att förstå en helhet måste forskaren även förstå delarna. Forskaren börjar med att läsa texten för att skaffa sig en vag uppfattning om helheten. Sen återvänder han till vissa delar som granskas mer noggrant och detta leder då till en ökad helhetsförståelse (Repstad, 1999, s 103-104).

Figur 3.1 Hermeneutisk cirkel (egen bearbetning från Alvesson & Sköldberg, 1994, s 174).

Vid en tolkning utgår forskaren inte ifrån data eller fakta utan ifrån en text. Texten kan vara bildlig eller bokstavlig och en tolkningsprocess leder oss fram till de fakta som finns. Nästa steg i den hermeneutiska cirkeln är att ställa frågor till texten och föra en dialog. Frågorna kommer från förförståelsen och berör både delen och helheten. Uttolkningen av de olika delarna färgas lätt av forskarens syften men detta kan undvikas genom att inte söka efter en slutgiltig sanning. Tolkningmönstren motsvarar teorin och stämmer antingen med tidigare tolkningar eller har starka skäl att inte harmonisera med dessa. Mönstren tar form från dialogen med texten och uttolkningen av den (Alvesson & Sköldberg, 1994, s 171-172).

3.3 Vetenskapliga metoder

Det finns främst två sätt att utföra forskning på. Dessa två angreppssätt kallas för kvantitativ och kvalitativ metod. Den största skillnaden mellan dessa metoder är hur insamlingen och analysen av information går till. Den kvalitativa metoden är fokuserad på att forskaren ska skapa sig en djupare kunskap vilket skiljer sig en aning ifrån den kvantitativa metoden (Patel & Davidson, 2003, s 14, 118). Holme och Solvang (1997) hävdar att det inte råder någon konkurrens mellan metoderna utan att de med fördel kan kombineras i samma undersökning.

Syftet med de olika metoderna är att öka förståelsen för samhället och hur olika handlingar påverkar varandra (Holme & Solvang, 1997, s 76).

3.3.1 Val av metod

Den metod som vi väljer att arbeta utifrån är den *kvalitativa metoden*. Denna metod väljer vi eftersom vi avser att få en djupare förståelse för den verklighet som vi vill granska och söker därmed det unika med vissa områden. Våra forskningsfrågor är uppställda på ett kvalitativt sätt vilket innebär att det inte skulle gå att göra en kvantitativ studie på dem. Under våra intervjuer deltar vi aktivt och ställer följdfrågor vilket inte varit möjligt ifall vi haft fasta svarsmallar. Med vår undersökning vill vi också se om det går att utveckla den befintliga redovisningen av intellektuellt kapital vilket blir lättare om en kvalitativ metod används. Den djupare förståelse som vi vill skapa för verkligheten förespråkar alltså en kvalitativ studie. I vår undersökning avser vi att ta fram det unika med intellektuellt kapital och ifrågasätta varför en redogörelse för begreppet inte finns i företags årsredovisning. Den kvalitativa informationen från våra respondenter hjälper oss förstå helheten av problematiken kring intellektuellt kapital genom att de ger oss sina säregna åsikter.

3.3.2 Kvalitativ metod

Den kvalitativa metoden kopplas ofta samman med ett hermeneutiskt förhållningssätt (Patel & Davidson, 2003, s 29). Den kvalitativa metoden skiljer sig från den kvantitativa genom att forskaren inte är intresserad av att finna gemensamma faktorer hos ett stort antal objekt utan han söker snarare det som skiljer objekten. Själva ordet kvalitet innebär ett speciellt särdrag som är unikt. Den kvalitativa metoden söker finna det som har enskilda kvaliteter och metoden trycker på att det är skiljedragen som är av intresse. En kvalitativ metod utforskar vissa fenomen mer på djupet än vad den kvantitativa metoden gör. Forskningen går på djupet genom att en mer omfattande analys av ett visst fenomen genomförs i syfte att få en djupare förståelse för fenomenets helhet (Repstad, 1999, s 9-10).

För att skapa en djup förståelse är det enligt metoden viktigt att det finns ett starkt samband mellan forskaren och det undersökta fenomenet. Forskaren behöver få en god insyn och han ska observera fenomenet inifrån i syfte att kunna förstå, tolka och dra slutsatser. I metoden intresserar forskaren sig för det unika och detta kan genomföras med hjälp av så kallade djupintervjuer. Intervjuerna genomförs utan fasta svarsmallar och intervjuaren kan anpassa frågorna ganska fritt till respondentens svar. Själva observationen är alltså ostrukturerad och meningen med detta är att forskaren ska få en ökad förståelse för helheten (Holme & Solvang, 1997, s 78).

Inskaffad information är ofta enligt den kvalitativa metoden i form av texter vilka ger uttryck för vad forskaren funnit vid sina observationer eller vid intervjuer. Forskaren analyserar och tolkar sedan texten för att finna förståelse för sitt forskningsfenomen (Repstad, 1999, s 9-11). Tolkningen genomförs med hjälp av att de olika delar som forskningen utmynnat i sätts i sin kontext och detta skapar en ny syn på helheten. En ursprunglig tanke med tolkningen är att försöka sätta de olika delarna i sammanhang och skapa en helhet (Wallén, 1996, s 80).

3.4 Vetenskapliga forskningsansatser

Det finns olika sätt för en forskare att koppla samman teori och empiri på. De tre vanligaste sätten är genom induktion, deduktion eller abduktion. Induktion och deduktion är två ytterligheter som kan användas tillsammans och då kallas det för abduktion (Patel & Davidson, 2003, s 23-25).

3.4.1 Val av forskningsansats

Den forskningsansats som vi arbetar efter är *abduktion*. Detta val är logiskt då vi avser att växla mellan teori och empiri. Vi börjar i teorin för att skapa oss en inledande uppfattning om vårt område. Vi rör oss sedan till empirin för att testa hur teorin behandlas och bemöts i verkligheten. Eventuellt rör vi oss till sist tillbaka mot teorin då vi skapar ny förståelse om ett alternativt tillvägagångssätt. Eftersom vi rör oss i båda riktningar går det inte att tillämpa vare sig ren induktion eller deduktion. Vi undersöker vad för olika teorier som finns kring intellektuellt kapital och sedan rör vi oss mot empirin för att se vad respondenterna säger om begreppet. Till sist rör vi oss åter mot teorin då vi kompletterar den befintliga teorin med åsikter som framkommit under forskningen.

3.4.2 Induktion

När en forskare använder enskilda händelser för att dra generella slutsatser kallas det induktion, eller upptäckens väg. Utgångspunkten är empirin som ska ge kunskap om teorin (Andersen, 1998, s 29-30). För att lättare kunna ändra praxis hjälper det att beskriva den nuvarande praxisen och vad som styr den. Det finns forskare som menar att de teorier som existerar inte förklarar praxis på något korrekt sätt. Dessa forskare vill då bygga upp nya teorier som har en närmare anknytning till praktiken. De använder då en induktiv ansats för detta (Artsberg, 2005, s 31-32). Induktion är vanligt inom samhällsvetenskapen och nästan allt som görs inom vetenskapsgrenen har inslag av angreppssättet (Holme & Solvang, 1997, s 51).

3.4.3 Deduktion

Deduktion kallas även bevisföringens väg och innebär att forskaren drar slutsatser om enskilda händelser utifrån generella principer. Forskaren utgår ifrån teorin för att sedan testa den empiriskt (Andersen, 1998, s 29-30). Syftet med deduktion är att förklara verkligheten. Forskaren använder teori för att skapa hypoteser som sedan testas i empirin för att konstatera om de ska accepteras eller förkastas (Artsberg, 2005, s 31, 33). Då den deduktiva forskningen utgår ifrån teorin är det en högre sannolikhet att arbetet blir objektivt och det är mindre risk att arbetet präglas av forskarens egna värderingar. En fara med denna typ av objektivitet är att forskaren till viss del förlorar sin kreativitet och på så sätt kan förbise vissa aspekter (Patel & Davidson, 2003, s 23-24). Inom samhällsvetenskapen är det svårt att göra en helt deduktiv forskning. Det är lätt att få med inslag av den induktiva ansatsen (Holme & Solvang, 1997, s 51).

3.4.4 Abduktion

Inom samhällsvetenskapen är det alltså ofta svårt att skilja på induktion och deduktion. De är oftast invävdade i varandra och följs åt genom processen (Andersen, 1998, s 30). En form av forskningsansats har därför framkommit som en kombination av både induktion och deduktion. Denna ansats kallas för abduktion och kännetecknas av att den växlar mellan teori och empiri. Abduktion är vanligtvis uppbyggd enligt tre steg där det första steget är induktivt och bygger på att utifrån ett enskilt fall skapa ett hypotetiskt mönster för att förklara fallet. I det andra steget, som är deduktivt, prövas hypotesen på nya fall och det sista steget avser att utveckla den ursprungliga hypotesen för att bli mer generell. Abduktion växlar alltså mellan induktion och deduktion och låser på så vis inte forskaren till ett visst arbetssätt. En risk med abduktion är att forskaren i för stor utsträckning påverkas av tidigare erfarenheter vilket kan göra att forskningen blir felvinklad (Patel & Davidson, 2003, s 24-25).

3.5 Datainsamling

Det finns en huvudsaklig uppdelning på olika typer av källor vilka är primära och sekundära källor. Dessa två typer skiljer sig främst gällande dess giltighet (Repstad, 1999, s 90).

3.5.1 Vår datainsamling

Vid vår datainsamling utgår vi ifrån både *primär- och sekundärkällor*. De primära källor som vi använder är material från intervjuer som vi själva genomför med revisionsprofessionen och kunskapsföretag. Sekundärkällor utgörs huvudsakligen av böcker inom det berörda området. Vissa böcker kan anses gamla men då aktuella artiklar hänvisar till dessa böcker ser vi det inte som något problem. Ytterligare källor är vetenskapliga artiklar, artiklar från branschtidningar och diverse lagtext. Under processen kommer vi att förhålla oss kritiskt mot samtliga källor.

3.5.2 Primärkälla

En primärkälla är information som hämtats från någon som har direkt kunskap om den aktuella informationen (Repstad, 1999, s 142). Informationen är oftast insamlad av forskaren själv eller av någon av hans medhjälpare. Primärdata kan anskaffas genom intervjuer, enkäter eller observationer och det är således en förstahandsrapportering där forskaren själv deltar i insamlingen (Andersen, 1998, s 150-151).

3.5.3 Sekundärkälla

En sekundärkälla, till skillnad från primärkällan, innehåller information som forskaren själv inte har skapat. Forskaren har inte själv varit med och tagit fram informationen eller han har inte själv upplevt det som han har information om (Repstad, 1999, s 143). Sekundärdata är information som insamlats av andra personer än forskaren själv. Sekundärkällan kan utgöras av information från böcker, artiklar eller databaser som behandlar ämnet. Det kan även bestå av information från brev, bilder, ljudband eller olika register (Andersen, 1998, s 150-151). Sekundärkällan kan innehålla vissa subjektiva bedömningar eller osäkerheter som forskaren måste förhålla sig kritiskt till. Originalinformationen har blivit tolkad av flera personer och ju

fler led som informationen går igenom desto mindre trovärdig blir den. Forskaren måste tänka på att all information har blivit bearbetad på något vis (Repstad, 1999, s 90-91).

3.6 Giltighetsanspråk

Det finns två huvudsakliga giltighetsanspråk som används för att mäta en forsknings giltighet, dessa är validitet och reliabilitet. De två termerna är positiva i sin betydelse och om något är reliabelt och har validitet är det ur ett vetenskapligt synsätt erkänt som bra (Denscombe, 2004, s 123-124). Validitet och reliabilitet kan ibland komma i konflikt med varandra. Forskaren tvingas då välja vilket begrepp som är det viktigaste. Antingen prioriteras reliabilitet där forskaren mäter något som ligger lite vid sidan av det egentliga intresseområdet eller så prioriteras validiteten och forskaren mäter det som han är intresserad av men informationen blir mindre pålitlig (Holme och Solvang, 1997, s 167-168).

3.6.1 Vår undersöknings giltighet

Under vår forskning skapar vi en hög *validitet* genom att ständigt ha undersökningens syfte och frågeställning klart för oss. För att fokusera på det relevanta återkopplar vi ofta till vårt syfte. De kvalitativa intervjuer som vi genomför hjälper oss att öka validiteten då vi ständigt kan korrigera våra respondenter så att svaren förhåller sig relevanta. Vid våra intervjuer uppmuntrar vi respondenterna att uttrycka sina egna åsikter för att finna det sällsynta. I vår teoribearbetning förhåller vi oss kritiska till de källor vi har och den text vi skriver vilket ökar uppsatsens giltighet.

Reliabilitet höjs främst genom ett aktivt val av respondenter. Dessa respondenter ska vara kunniga inom sitt område och ha en förståelse för vårt ämne. Vi ökar vår reliabilitet genom att vi genomför flera intervjuer i två olika kategorier av respondenter. Ett större antal intervjuer ger oss en viss bekräftelse på att materialet är korrekt. Då vår uppsats är kvalitativ är det svårt att få en hög reliabilitet men vi anser ändå att vi får en godtagbar reliabilitet för vårt syfte. Reliabiliteten behöver nödvändigtvis inte bli mycket lägre då åsikter från våra respondenter skiljer sig utan det kan tvärtom vara positivt i vår studie.

3.6.2 Validitet

Validitet är ett sätt att beskriva hur exakt en forskning är. Validiteten avgörs främst i de frågor som ställs, förklaringarna som presenteras och den data som samlas in. En hög validitet fungerar således som en garanti för läsaren att forskningen baseras på trovärdig data och inte innehåller felaktiga tolkningar (Denscombe, 2004, s 124). Begreppet validitet kan med fördel delas in i begreppen giltighet och relevans. Giltigheten förklarar hur bra teorin stämmer överens med empirin, med andra ord hur sant resultatet är. Relevansen visar hur relevant vår empiri är för forskningsfrågorna och hur bra resultatet svarar på dessa frågor. Det finns inga mätverktyg för att konstatera hur hög validiteten är så för att avgöra det används argumentation och sunt förnuft (Andersen, 1998, s 85).

Validiteten kopplas främst till vad som är riktigt, sant och verkligt. Det är därmed främst kvantitativa forskare med en positivistisk syn som prioriterar frågan om validitet. Även kvalitativa forskare brukar försvara sina uppsatser med hjälp av validitetsbegreppet trots att de

inte fullt ut uppfyller kriterierna (Denscombe, 2004, s 124-125). Inom den kvalitativa forskningen är det lättare att uppnå en högre validitet i och med att forskaren är närmare delaktig i studien. Forskaren kan även själv styra sin medverkan och på så sätt hålla den på rätt spår (Holme & Solvang, 1997, s 94).

Validitetsbegreppet skiljer sig en aning mellan en kvantitativ och en kvalitativ studie. I en kvalitativ undersökning är ett tecken på hög validitet om forskaren lyckas använda sin förförståelse genom processen. Validiteten ökar även ifall forskaren finner det som är motsägelsefullt och svårförståligt i syfte att få fram den bästa tolkningen för den aktuella undersökningen (Patel & Davidson, 2003, s 103).

3.6.3 Reliabilitet

En undersöknings reliabilitet avgörs genom att granska hur mätningar och observationer genomförts. Reliabiliteten avgörs även av hur själva bearbetningen av den insamlade informationen sker. Varje forskare strävar efter att få en undersökning med hög reliabilitet, eller med andra ord så hög grad av pålitlighet, som möjligt. Ett mått på om en undersökning har hög reliabilitet är att flera analyser av samma fenomen visar på samma resultat. Resultatet ska inte variera från olika tillfällen eller om undersökningen är gjord av olika forskare (Holme & Solvang, 1997, s 163). Reliabilitet handlar om att forskaren ska arbeta mot att de tekniker och metoder för datainsamling som han använder i sitt arbete ska vara stabila och tillförlitliga. Det är viktigt att de tekniker som forskaren använder är bra då forskaren vill få fram tillförlitlig information som kan analyseras med basen att variationer inte beror på tekniken. Resultatet av en undersökning ska visa på skillnader i det som mäts och inte på tekniska skillnader (Denscombe, 2004, s 125).

Reliabilitet skiljer sig även det beroende på om studien är kvantitativ eller kvalitativ. Vid en kvalitativ studie behöver inte olika svar från samma respondent innebära en låg reliabilitet. Resultatet kan bero på att respondenten ändrat uppfattning vilket då är ett unikt drag som forskaren vill undersöka djupare. Reliabilitetsbegreppet kan i en kvalitativ studie anses ligga ganska nära validitetsbegreppet vilket gör att de ofta ses som samma begrepp (Patel & Davidson, 2003, s 103).

3.7 Urval och tillvägagångssätt

För att få ett bra underlag i vår empiri är vårt urval av respondenter viktigt. Vi väljer att intervjua två revisorer ifrån de två största revisionsbyråerna i Sverige. En av revisorerna är godkänd och en är auktoriserad. Det viktiga med revisorerna är inte att de ska vara mycket väl insatta i begreppet intellektuellt kapital utan att de har viss kunskap och framförallt har relevanta åsikter. För att öka uppsatsens kvalitet söker vi även information från experter på området, vi väljer då en expert i form av en kompetensutvecklare från Öhrlings PWC. Experten var med och tog fram Skandianavigatorn och har därmed god erfarenhet inom området. För att få åsikter från ett annat perspektiv intervjuar vi personer ifrån två kunskapsföretag. Det viktiga med att intervjua personer på just kunskapsföretag är för att företagen har en avsevärd tillgång i form av de anställdas kompetens. Vårt urval består av företag ifrån två olika typer av branscher vilket gör att vi får olika infallsvinklar på samma begrepp. Vi intervjuar kunniga personer från en större advokatbyrå i Göteborg och en medelstor reklambyrå i Borås.

Det tillvägagångssätt som vi använder vid intervjuer är dels personligt möte och dels telefonintervju. Vid intervjuerna genom personligt möte registreras respondenternas svar genom inspelning och skriftliga anteckningar förs. Efter intervjun renskrivs anteckningarna som eventuellt även kompletteras genom lyssning av inspelningen. De personliga mötena genomförs på respektive respondents kontor. Den telefonintervju som genomförs sker via högtalartelefon och även här spelas samtalet in samt anteckningar förs. Telefonintervjun genomförs i ett avskilt rum där inga störande element kan påverka respondentens svar. Samtliga intervjuer presenteras i en flytande text som är strukturerad efter den frågemall som vi arbetar efter. Den frågemall som vi utarbetat baserar sig på den aktuella problematiken vilket gör att respondenternas svar är relevanta och kan utnyttjas i analysen. Det sättet vi väljer att presentera respondenternas åsikter på gör att läsaren får en god överblick på de olika svaren. Texten från våra intervjuer utgör sedan det totala empirikapitlet.

4. Resultat av empirisk undersökning

Den empiriska undersökningen grundar sig på fem intervjuer genomförda med en godkänd och en auktoriserad revisor, en kompetensutvecklare och två representanter från kunskapsföretag. Nedan presenteras resultatet ifrån de genomförda intervjuerna och kapitlet är uppdelat i rubrikerna revisionsprofessionen och kunskapsföretag.

4.1 Revisionsprofessionen

Vi har intervjuat tre personer ifrån revisionsprofessionen. Två av dem är revisorer som arbetar på Ernst & Young och Öhrlings PriceWaterhouseCoopers i Borås. De två revisorerna arbetar med mer generella revisionsuppdrag och därför har vi även åsikter ifrån en expert på det aktuella området. Experten är en kompetensutvecklare på Öhrlings PWC i Stockholm. Vi har använt samma frågemall för de tre intervjuerna och den finns i bilaga nr 1.

4.1.1 Ernst & Young

Vi valde att intervju en revisor från Ernst & Young¹ som önskar att vara anonym och vi kallar honom för Person R. Revisorn är auktoriserad sedan år 1994 och har varit i branschen i runt 20 år.

Person R definierar intellektuellt kapital som ”*det som finns i skallen på folk*”. Intellektuellt kapital är alltså de olika förmågor och kompetenser som finns hos de anställda på ett företag. Angående uppdelningen av intellektuellt kapital anser revisorn att de olika delarna är tätt sammankopplade och humankapitalet är det viktigaste. Person R uttrycker att de andra delarna hjälper till att strukturera och stärka humankapitalet. Företagets inre organisation och struktur måste vara uppbyggd på ett sådant sätt att de anställdas kunskap kommer fram. Revisorn anser att det kan vara svårt att sätta någon enhetlig definition på begreppet intellektuellt kapital.

Person R känner till lite olika metoder för att mäta intellektuellt kapital men han är inte direkt insatt i någon av dem. Han har en kritisk inställning till själva värderingen av intellektuellt kapital. Revisorn anser att det inte går att värdera kapitalet på något trovärdigt sätt och det finns en problematik med hela begreppet. Redovisningen innehåller idag många osäkerheter samt värderingssvårigheter och revisorn anser att det finns osäkerheter med både vissa materiella och immateriella tillgångar. Tillgångar som varumärken och goodwill är förenade med värderingsproblem och Person R anser att intellektuellt kapital är ännu svårare att sätta en siffra på. Revisorn anser inte att intellektuellt kapital passar in i redovisningen för det är ett för komplext område. Svårigheten med att värdera det gör också att det inte går att granska på något tillförlitligt sätt. Ett begrepp som intellektuell kapital går inte att värdera just för att Person R anser att det handlar mest om kunskap hos medarbetare vilket företaget inte kan styra eller kontrollera.

Person R har inte märkt någon efterfrågan hos sina kunder om att redovisa intellektuellt kapital. Kunderna är medvetna om vilket värde de har i sina medarbetare men de visar inget

---

¹ Auktoriserad revisor Ernst & Young, intervju den 15 april 2008

intresse av att ha med det i redovisning. Det är för kunderna viktigare att kunna styra och arbeta med att utveckla sin organisation så att de anställdas förmågor och kompetens kan frodas. Revisorn trycker på att om företagen behandlar och organiserar sitt intellektuella kapital så syns det i slutändan på deras resultat. Det behövs med andra ord ingen direkt post i balansräkningen för att tillgången ska skapa värde.

Den skillnad som finns mellan företags bokförda och verkliga värde tycker inte Person R enbart kan härledas till intellektuellt kapital. Skillnaden som finns utgörs av så många yttre faktorer som inte går att påverka. En del av klyftan kan dessutom härledas till rena börssvängningar. Revisorn tycker inte att den klyfta som finns berättigar en redovisning av intellektuellt kapital. Värderingssvårigheten av intellektuellt kapital gör att det inte går att härleda en del av skillnaden till kapitalet. Vid ett företagsförvärv bryts övervärdet ner och skrivs som olika tillgångar. Tidigare skrevs allt som goodwill men idag finns även fler poster exempelvis varumärke som används för att bryta ner värdet. Själva uppdelningen på olika poster är en ganska strategisk fråga då poster behandlas lite olika. Goodwill ska visa på framtida ekonomiska fördelar och på synergieffekter, goodwill ska även prövas för nedskrivning. Andra typer av tillgångar kan behandlas på ett annorlunda sätt och kanske skrivas av på deras ekonomiska livslängd istället. Det blir alltså lite av en strategifråga om vad för värde som ska tillskrivas till de olika posterna anser revisorn. Person R nämner att vissa har försökt att ta en del av, eller hela goodwill och skriva om den till intellektuellt kapital. Företagen som försökt det har dock inte fått det godkänt eftersom det strider mot regelverket. Revisorn tycker inte att en del av goodwill kan brytas ut och kallas för intellektuellt kapital då det är ett för osäkert begrepp. Person R tycker också att det är onödigt då det är allmänt vedertaget att i begreppet goodwill ligger intellektuellt kapital som en del.

Person R har en negativ inställning till redovisningen av intellektuellt kapital eftersom det är för mycket vågspel med värderingen. Han anser att det idag finns mycket omfattande och komplicerade regler så ytterligare komplexitet skulle bara förvärra situationen. Revisorn nämner att en del företag varit framme och försökt få med sitt intellektuella kapital i redovisningen. Vissa företag använder sig av supplement till redovisningen där de förklarar sitt intellektuella kapital och visar en del nyckeltal. Person R tycker att detta är ett bra alternativ då han inte tycker att informationen hör hemma i den faktiska redovisningen.

I framtiden ser revisorn fortfarande inte att intellektuellt kapital kommer få någon plats i företags balansräkning. Han anser att det blir en för stor osäkerhet och det finns tillräckligt med sådant i redovisningen som den är idag. Person R är dock inte negativ till att företag utvecklar sin information om intellektuellt kapital i ett tillägg i årsredovisningen. Han anser att sådan information kan vara intressant och dessutom fungerar som bra marknadsföring för företagen. Person R är lite tvekan kring om redovisningen ska vara frivillig eller inte och drar det till att om den är frivillig så utvecklas flera olika sätt att skriva om det intellektuella kapitalet. På så vis skapas ingen direkt standard utan företag får skriva lite som de själva känner för. Denna sorts information skulle då inte helt uppfylla något större syfte och ett problem skulle bli att det inte gick att jämföra mellan företag. Revisorn anser att om informationen ska ge något så bör en standard utvecklas som förklarar vad för slags information som ska behandlas och vilka nyckeltal som ska vara med. Person R anser att standarden ska vara frivillig att följa och den ska inte utgöra en del av företagets faktiska redovisning. Ifall en tydlig standard skapas tror revisorn inte att det blir några större problem med att revidera informationen eftersom vissa parametrar kan skapas som revisorn ska undersöka. Person R ser sig själv som lite av en bakåtsträvare i och med att han inte tror att

intellektuellt kapital kan bli en del av redovisningen men han är ändå inte negativ till information i form av supplement.

4.1.2 Öhrlings PWC - Revisor

Mattias Karlsson² är godkänd revisor och har arbetat på Öhrlings PriceWaterhouseCoopers AB sedan år 2001. Han arbetar med ungefär 30-40 egna klienter, ingen av dem är börsnoterade.

Den definition på intellektuellt kapital som Karlsson använder är att det är kunskapen hos medarbetarna i ett företag. Intellektuellt kapital kan delas upp i olika undergrupper men det är inget som han anser är nödvändigt, det skulle räcka med en klar definition. Däremot kan det vara svårt att identifiera en tydlig definition som ska gälla övergripande.

Karlsson vet att det finns ett antal olika värderingsmetoder för det intellektuella kapitalet, men han är inte direkt insatt i någon av dem. Revisorn ser att det främsta problemet med kapitalet är värderingsfrågan och han drar det till en försäljningssituation. En tillgång får egentligen ett värde först vid en försäljning, när köparen ger ett pris. Eftersom intellektuellt kapital är immateriellt och oftast inte kan säljas fristående från företaget är det svårt med ett korrekt pris. Vid en företagsförsäljning kan en värdering av intellektuellt kapital vara ett bra argument men osäkerheten är stor och en värdering tjänar inget syfte om det inte finns någon köpare till det priset. Att värdera immateriellt kapital är svårt och intellektuellt kapital är ännu mer abstrakt och svårbedömt. Karlsson nämner de avtal som sluts mellan exempelvis revisorer och deras byråer om att det inte får ta med sina klienter om de lämnar företaget som intellektuellt kapital. Detta blir då ett intellektuellt kapital i form av kundkapital som företaget kan kontrollera.

Från de kunder som Karlsson har finns ingen efterfrågan av att redovisa intellektuellt kapital. Revisorn tror att det beror på att han inte reviderar några börsnoterade bolag där efterfrågan kan vara större. De företag Karlsson har insyn i tror han är medvetna om att personalen är viktig och vissa känner säkert till begreppet intellektuellt kapital. Däremot har de inget behov av att tydliggöra det utåt i redovisningen utan kunskapen bearbetas internt.

Den stora klyfta som ofta finns mellan kunskapsföretags verkliga värde och bokförda värde ser inte revisorn som något problem. Han anser att de flesta vet att det inte enbart går att fokusera på redovisningen för att få en korrekt bild av ett kunskapsföretag. Dessutom kan inte klyftan helt förklaras med intellektuellt kapital, mycket annat spelar in. När ett företagsförvärv ska genomföras granskas inte bara balansräkningen utan även många andra faktorer. Detta gör att det tas hänsyn till intellektuellt kapital även om det inte finns med i balansräkningen. Vid ett förvärv kontrolleras inte bara redovisningen utan också andra övervärden analyseras. För att kunna redovisa intellektuellt kapital skulle det krävas en värdering till verkligt värde. Det skulle innebära att alla tillgångar redovisas till verkligt värde, vilket i sin tur strider mot redovisningsprinciperna. De svenska redovisningsprinciperna går ut på värdering till anskaffningsvärde och att internt upparbetade tillgångar utesluts. Karlsson ser ingen mening med att ändra detta synsätt.

Att sträva efter att redovisa intellektuellt kapital ser revisorn ingen mening med i mindre företag då dagens regler redan är tillräckligt komplexa och svårbegripliga för företagen.

---

² Mattias Karlsson godkänd revisor Öhrlings PWC, intervju den 16 april 2008

Däremot tror han att det kan finnas ett behov hos börsnoterade bolag att visa dessa tillgångar men regleringen ska då utvecklas av IASB. IFRS/IAS-standarderna fokuserar på en så tydlig och korrekt redovisning som möjligt och där skulle intellektuellt kapital kunna passa in. Idag redovisas mycket osynligt värde i posten goodwill, men i större bolag kunde det vara intressant att bryta ut intellektuellt kapital ifrån posten. Detta skulle då ytterligare ge en bättre beskrivning till var företagens värden ligger. I mindre företag finns inte lika stora poster av goodwill och Karlsson ser därför inte meningen med en utbrytning där.

Mattias Karlsson har lite blandad syn på framtiden för intellektuellt kapital vilket beror mycket på vilken storlek av företag som det gäller. I mindre företag som inte är börsnoterade ser han ingen framtid för kapitalet, de har ingen nytta av det. Det finns i dessa företag inga intressenter till informationen vilket gör den oviktig. Istället för att ha information om intellektuellt kapital i räkenskaperna kan revisorn se en fördel med att ha information om det i årsredovisningen. Detta skulle med fördel ske frivilligt så att de företag som vill visa upp sitt intellektuella kapital kan göra det. Det skulle då behöva utvecklas standarder och nyckeltal som kan användas för jämförelser mellan olika företag. All information som ger en bättre bild av företaget är bra men det förutsätter att det finns en extern intressent som vill ta del av upplysningen. Att ha gemensamma mallar för intellektuellt kapital kan vara problematiskt med tanke på att det är ett komplicerat begrepp som används olika i alla företag. Skulle alla visa informationen på samma sätt finns risken att den inte passar företaget och i värsta fall blir missvisande. Däremot ser inte Karlsson några problem med att revidera en eventuell redovisning av intellektuellt kapital, han förutsätter att tydliga riktlinjer ställs upp.

4.1.3 Öhrlings PWC - Kompetensutvecklare

Marie Kjellvertz Molin³ arbetar som kompetensutvecklare på Öhrlings PriceWaterhouseCoopers AB i Stockholm. Hon har arbetat på Öhrlings PWC sedan år 1998 men har arbetat med området human resource sedan år 1990. I början på 1990-talet arbetade hon på Skandia och var med och utvecklade Skandianavigatorn.

Den definition på intellektuellt kapital som Kjellvertz Molin använder är att det är företags försök att mäta människors kompetens. Hon säger dock att hon inte använder begreppet så ofta utan idag finns andra termer för att förklara området. Att dela upp intellektuellt kapital i undergrupper kan vara bra men det är humankapitalet som är det väsentliga anser hon. Kjellvertz Molin tycker att begreppet humankapital är omfattande och rymmer mycket, bland annat kompetensen hos de anställda och performance management. Framförallt ser hon att arbetet med intellektuellt kapital ofta sker internt i form av utvecklingssamtal och mål för varje individ. Att intellektuellt kapital är ett brett begrepp gör att Kjellvertz Molin tycker det kan vara svårt att identifiera. Hon vet inte riktigt var gränsen ska dras för vad som ska ingå i intellektuellt kapital och vad som inte ska ingå.

Kjellvertz Molin känner inte till några aktuella metoder för att mäta intellektuellt kapital men hon har erfarenhet från Skandianavigatorn. När Skandia utvecklade sin modell var allt väldigt nytt och spännande säger Kjellvertz Molin. De försökte hitta mått, både finansiella och icke-finansiella, som skulle kunna visas i årsredovisningen. Att hitta mått som passade i årsredovisningen visade sig vara svårt, främst var det värderingssvårigheten som hindrade upptäckten av konkreta mått. Skandia valde då att lägga sin information om intellektuellt

---

³ Marie Kjellvertz Molin, kompetensutvecklare Öhrlings PWC, telefonintervju den 28 april 2008

kapital i en bilaga till årsredovisningen. Kjellvertz Molin säger att modellen som Skandia utvecklade fick stor genomslagskraft både i Sverige och internationellt. Som redan nämnt så känner hon inte till någon metod som fungerar bra idag och Kjellvertz Molin ser inte riktigt hur det skulle kunna gå att sätta siffror på kapitalet. Det går troligtvis inte att hitta en optimal mätmetod som löser det stora värderingsproblemet.

Att det finns en stor skillnad mellan många företags bokförda värde och deras verkliga värde är Kjellvertz Molin medveten om. Hon ser det som ett problem att dessa företag inte kan visa upp alla sina tillgångar utåt mot intressenterna. Däremot nämner Kjellvertz Molin att det är svårt att identifiera exakt vad som gör ett företag högvärderat, men hon tycker att skillnaden kan sägas vara det intellektuella kapitalet. Fenomenet med en klyfta mellan bokfört värde och verkligt värde är främst problematiskt för kunskapsföretag lägger hon till. Om intressenter till företag granskar hela årsredovisningen tror Kjellvertz Molin att de får en bra bild av företaget. Ambitionen med årsredovisningen är att spegla företaget och visa det verkliga värdet. Om endast siffrorna granskas så anser hon att det ger en skev bild av kunskapsföretagen. Balansräkningen och resultaträkningen ger inte all information som krävs. Samtidigt tror hon inte att det går att höja det bokförda värdet med intellektuellt kapital, det är allt för problematiskt.

Kjellvertz Molin ser ett behov av redogörelser för intellektuellt kapital men är samtidigt lite tveksam. Behovet grundar sig i att många företag har stora tillgångar i sitt intellektuella kapital och för vissa kan det till och med utgöra den enda tillgången. Anledningen till att hon är tveksam är på grund av värderingsproblematiken eftersom hon inte riktigt kan se hur siffror och nyckeltal skulle kunna tas fram. Kjellvertz Molin tycker att det går att definiera intellektuellt kapital som en del av goodwill. Då goodwill är ett stort och ganska vagt begrepp tycker hon att det skulle vara bra att bryta ut intellektuellt kapital ur det. Men för att lyckas med det skulle det krävas någon slags formel för hur mycket som ska brytas ut. En formel behövs för att göra värderingen tillförlitlig. Denna skulle antagligen vara lika svårt att hitta som ett mått till balansräkningen.

En framtid för intellektuellt kapital i balansräkningen tror inte Kjellvertz Molin på. Hon är skeptisk då en modell skulle vara för svår att få fram. Hon lägger till att eftersom ingen har hittat en konkret modell för intellektuellt kapital på 18 år, sen Skandias försök, kanske det helt enkelt inte är möjligt. Samtidigt betonar hon att det är viktigt för företagen att visa alla sina tillgångar, även de intellektuella. Det sätt som Kjellvertz Molin tror att det kommer ske på är med en löpande text i årsredovisningen, vilket tenderar idag redan lutar åt. En del av årsredovisningen skulle då innehålla information om företagens intellektuella kapital exempelvis medarbetarindex, information om jämställdhet och kundnöjdhet. Företagen skulle också kunna redogöra för vilka ambitioner de har och hur de ligger till i företagsbarometrar. Kjellvertz Molin anser att det skulle vara mycket bättre att ha denna information i flytttext än att försöka få med den i balansräkningen.

Kjellvertz Molin betonar också att hon tror de flesta företag kommer att satsa mer och mer internt på intellektuellt kapital genom exempelvis utvecklingssamtal som sedan följs upp. Slutligen tillägger hon att problematiken med att kontrollera det humana kapitalet går att lösa via kompetensutveckling och utvecklingssamtal. Det ger företagen en chans att förstå de anställdas ambitioner och förutse vilka som kan tänkas lämna företaget inom kort. Kjellvertz Molin tror alltså inte att intellektuellt kapital kommer bli en tillgång i balansräkningen utan företag får försöka belysa den typen av tillgång på andra sätt.

4.2 Kunskapsföretag

I vår undersökning använder vi oss av åsikter från två representanter ifrån kunskapsföretag. Det ena företaget är en större advokatbyrå som har kontor på ett flertal ställen i Sverige. Det andra kunskapsföretaget är en reklambyrå i Borås som heter Mecka. Vid båda intervjuerna har vi utgått ifrån en liknande frågemall som går att finna i bilaga nr 2.

4.2.1 Advokatbyrå i Göteborg

Vi har intervjuat en redovisningsansvarig⁴ på en av Sveriges största advokatbyråer med kontor bland annat i Göteborg. Det arbetar cirka 150 stycken jurister i företaget. Personen som vi intervjuat väljer att vara anonym och vi kallar henne för Person A.

Person A är bekant med innebörden av begreppet intellektuellt kapital. Hon anser att intellektuellt kapital är den kunskap som finns hos människan. Strukturkapital och kundkapital anser hon har en stark relation till humankapitalet. Person A tycker att det är humankapitalet som gör att de andra typerna av intellektuellt kapital verkligen får något värde. Kompetensen hos medarbetarna gör exempelvis att kunderna kommer tillbaka och ett kundkapital skapas.

Person A är medveten om att det finns en ganska stor skillnad mellan ett företags bokförda värde och dess marknadsvärde. Skillnaden är dock inget som hon funderat på utan det är bara en självklarhet. Hon anser att de flesta företag förmodligen har denna skillnad i värde, främst konsultföretag. Person A tycker inte att det är något större problem att deras bokförda tillgångar inte är så höga som det verkliga värdet på företaget. Hon tror att alla är medvetna om att det finns mycket mer i företaget av värde än just deras bokförda tillgångar. Att öka företagets bokförda tillgångar med hjälp av att få in intellektuellt kapital i balansräkningen anser Person A vara svårt. Hon tycker att det måste vara mycket komplicerat att värdera en post som intellektuellt kapital och det blir därför svårt att få in det i balansräkningen. Person A anser dessutom att deras bokförda tillgångar inte säger så mycket utan värdet på företaget syns på så många andra sätt. Person A har erfarenhet ifrån flera olika branscher och hon anser att det ofta är svårt att få in vissa värden i balansräkningen. Svårigheten ligger i att få värdena att spegla företaget. Hon anser att den klyfta som finns mellan företags bokförda värde och dess verkliga värde inte är något större problem främst eftersom intressenter undersöker mycket mer än just företagets bokförda tillgångar.

Advokatbyrån är ett kunskapsföretag som är beroende av sitt intellektuella kapital och på företaget pågår en ständig utveckling av kapitalet. Person A säger att de har många aktiviteter som ska främja humankapitalet i företaget. De har utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner för de olika medarbetarna som dessutom sedan följs upp. Person A tycker att de är väldigt måna om kompetensen inom företaget och de följer upp hur utvecklingen går för sina medarbetare. Företaget använder sig av en stor del intern statistik och de utnyttjar alltså intellektuellt kapital mycket inom företaget. Byrån redovisar idag ingen information om intellektuellt kapital i deras årsredovisning. I årsredovisningen redovisas, förutom obligatorisk information om exempelvis könsfördelning och medelantal anställda, enbart uppgifter om uppnådd vidareutbildning i enlighet med Advokatsamfundets riktlinjer för detta. Person A ser

---

⁴ Redovisningsansvarig advokatbyrå, intervju den 25 april 2008

inte det som något problem att de inte redovisar information om deras intellektuella kompetens i årsredovisningen. Hon tycker att informationen kommer fram på andra sätt. I dagsläget använder företaget sin hemsida för att föra fram mycket av den informationen som är viktig kring intellektuellt kapital. Det finns på hemsidan information om varje anställds utbildning och kompetens. Person A tycker att den information som finns på hemsidan är god och hon anser att hemsidan är ett bra medium till sina kunder. Person A ser inget behov av att få mer information om det intellektuella kapitalet i årsredovisningen och främst inte i balansräkningen. Hon tycker att begreppet är för svårvärderat för att ha med i balansräkningen. Person A nämner att advokatbyrån inte använder sin årsredovisning som någon marknadsföring till kunder utan de marknadsför sig på andra sätt. I sin årsredovisning har företaget idag bara med det som är obligatoriskt.

Vid en redovisning av det intellektuella kapitalet krävs att det går att värdera på något sätt och Person A är osäker inför om det någonsin kommer skapas någon sådan värdering. Hon tycker att det är för mycket osäkerheter kring begreppet så en värdering av det är svårt. Person A är inte insatt i någon av de modeller som finns för värdering men hon är tveksam till att någon av dem visar på en bra värdering. I framtiden kan det skapas vissa relationstal som följs upp och används inom företaget men utåt blir det mer problematiskt tror hon. Person A anser att det stora problemet med en värdering av intellektuellt kapital är att kunna jämföra det mellan olika företag. Hon anser att det är för stora skillnader mellan olika företag och olika branscher för att någon enhetlig modell skulle kunna fånga in alla aspekter.

Person A är tveksam inför framtiden för intellektuellt kapital. Hon är osäker då hon anser att det blir problem med att värdera begreppet. Intellektuellt kapital kan idag sägas vara en del av goodwill men Person A är inte riktigt insatt i posten goodwill eftersom byrån inte har någon sådan post. Hon är inte helt främmande för att bryta ut en del av goodwill och kalla det för intellektuellt kapital men hon ser dock problem med värderingen även här. Person A tror inte att intellektuellt kapital kommer få någon plats i årsredovisningen i framtiden. Hon tycker att det är viktigt att årsredovisningen ger en rättvisande bild och det skulle inte kunna skapas ett godtyckligt värde på företagets intellektuella kapital. Information om intellektuellt kapital i noter eller i supplement är Person A frågande kring. Sådan information skulle i så fall vara frivillig och med en bra mall som företagen kan använda. Mallen skulle göra det möjligt att jämföra mellan olika företag. En sådan mall tror Person A måste bli branschspecifik för att det ska gå att jämföra. Hon är dock tveksam till supplement och tycker istället att företag i framtiden kan utveckla information på andra ställen som visar på deras intellektuella kapital, exempelvis via företagets hemsida eller olika broschyrer. Person A tror inte att redovisningen kommer att förändra sig något i framtiden och om en förändring sker så kommer den ta lång tid. Intellektuellt kapital är en viktig del av företaget och det är bra att visa kompetensen utåt mot intressenterna men det kan göras via bättre medium är företagets redovisning.

4.2.2 Mecka reklambyrå

Vi har genomfört en intervju med Mats Alfredsson⁵ som är VD och projektledare på Mecka Reklambyrå AB. Mecka är en medelstor reklambyrå som startade år 2003 och har idag 20 medarbetare.

---

⁵ Mats Alfredsson VD och projektledare Mecka Reklambyrå AB, intervju den 30 april 2008

Den definition på intellektuellt kapital som Alfredsson använder är att det är de anställdas kunskap. Han nämner att när de anställda går hem lämnar kapitalet företaget och om de inte kommer tillbaka finns inget företag kvar. Detta gör att det är viktigt att vårda relationen till de anställda. Alfredsson anser att det är humankapitalet som är den viktigaste undergruppen till intellektuellt kapital, men även kundkapitalet och strukturkapitalet har en given roll i företaget. Att ha starka kundrelationer är en självklarhet för konsultföretag och det finns system för hur kundrelationerna ska skötas.

Alfredsson är väl medveten om att Meckas bokförda värde är lägre än deras verkliga värde, det verkliga värdet är ungefär fem gånger högre i företaget. Detta ser han inte som något större problem utan vid en eventuell försäljning granskas mycket mer än räkenskaperna. Inför en riktig värdering av konsultföretag granskas ofta upparbetad tid och pågående projekt. Avsaknaden av tillgångar leder därmed inte till några egentliga problem, värderingen blir bara lite krångligare. Risken som Alfredsson ser med denna typ av företag är att de saknar mycket fasta tillgångar såsom varulager, vilket är en tillgång som oftast kan säljas. Företaget har istället en typ av tillgång i sina kunder och problemet med det är att om en kund drar sig ur finns ingen tillgång kvar att sälja. Han tycker inte riktigt att dagens redovisning speglar företaget men ser inte något annat sätt att göra det på. Att få med det intellektuella kapitalet i redovisningen blir svårt då det inte går mäta det på ett tillförlitligt sätt. Alfredsson ser inte heller att det går att utveckla en mall för vad som ska vara med då han tror att företagen efterfrågar olika saker.

Mecka lägger stor vikt vid de anställda på företaget nämner Alfredsson. Deras namn Mecka betyder *”en plats där något i särskilt hög grad utvecklas och blomstrar”* vilket företaget använder som sin vision och aktivt arbetar för att uppfylla. De anställda och värdet på företaget ser Alfredsson som ett stort varumärke som måste vårdas. Det är viktigt att de anställda trivs för då blir de bra ambassadörer för företaget vilket gör att företaget blir framgångsrikt. På Mecka används utvecklingsplaner för de anställda som ska få dem att trivas. Internt är alltså intellektuellt kapital viktigt och det vårdas. Externt däremot visar inte företaget sitt intellektuella kapital på något sätt och de efterfrågar det inte heller direkt. Alfredsson anser att den typen av information kommer fram på andra sätt, exempelvis pratar de om sin företagskultur när de träffar nya kunder. Han nämner också att det intellektuella kapitalet syns indirekt i redovisningen. Ett välmående företag med nöjda anställda går bra vilket gör att resultatet ökar och hanteras intellektuellt kapital rätt så ger det vinster i framtiden. Inom reklambranschen används oftast inte årsredovisningen till marknadsföring och det gör heller inte Mecka. Däremot tycker Alfredsson att det kunde vara önskvärt att kanske utnyttja den lite mer än i dagsläget.

Den svårighet med intellektuellt kapital som Alfredsson ser det är hur det ska gå att värderas på ett korrekt sätt. Det skulle vara svårt att skapa en modell som kan användas i olika företag. Samtidigt ser Alfredsson att det redan idag finns en typ av värdering av intellektuellt kapital i form av varumärkesvärdering. Trots att den värderingen används är den svår att förhålla sig objektivt till. Han tror inte att det skulle gå att värdera intellektuellt kapital på individnivå, möjligtvis för hela företaget. Dessutom är det inte säkert att en lång utbildning för de anställda ger ett större värde än för en självlärd person som har verklig talang för arbetet. Det är inte möjligt att väga dessa två mot varandra. Alfredsson tror inte riktigt på någon modell heller, främst på grund av att för många aspekter måste beaktas. En modell skulle heller inte kunna visa hur de anställda representeras och hur de tar till sig information.

Alfredsson har en positiv inställning till det intellektuella kapitalet och tycker det vore intressant och användbart att kunna redogöra för det mer. Men samtidigt tror han inte riktigt att det går göra på något bra sätt. En värdering av kapitalet skulle kräva en rättvis bedömning men det är antagligen inte möjligt. Dessutom skulle en mer utförlig redovisning kunna bli krånglig och kräva mer resurser. Det krävs då att nyttan vägs mot kostnaden. Det vore alltså bra med en modell anser han, men den måste kunna fungera också vilket nog inte är möjligt säger Alfredsson. Att intellektuellt kapital utgör en del av goodwill är han medveten om och han tycker posten fungerar bra som den är. Att bryta ut intellektuellt kapital ur goodwill blir en för tveksam uppskattning och återigen kommer problematiken med att sätta ett monetärt värde på kapitalet.

Alfredsson ser alltså inget direkt behov av att öka företagets tillgångar och det intellektuella kapitalet tydliggörs på andra sätt än via årsredovisningen. Skulle det däremot skapas ett tillförlitligt sätt att redogöra för det intellektuella kapitalet i årsredovisningen är det inget han är negativ till utan det kunde till och med vara bra.

5. Analys

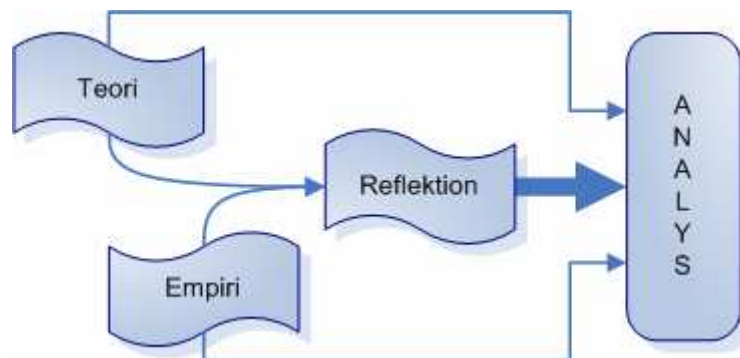

I analysen kopplas teorin samman med den insamlade empirin. De olika perspektiven vägs mot varandra och vi väger även in våra egna åsikter för att analysera de olika delarna som behandlas. I analysen granskar och tolkar vi den tidigare teorin och empirin för att skapa en god helhet.

5.1 Uppsatsens analysmodell

Den modell som används i vår analys bygger på att vi använder vår förförståelse för att koppla samman teori och empiri vilket utmynnar i en ökad förståelse. Kapitlet börjar ganska allmänt för att sedan mer gå mot de specifika frågeställningarna. Det första som analyseras är själva begreppet intellektuellt kapital, mer specifikt definitionen och uppdelningen. Detta görs för att en analys av grundbegreppet är nödvändigt då vi sedan ska analysera om begreppet kan utvecklas som en del av redovisningen i framtiden. Analysen av begreppet är viktigt för definitionen och uppdelningen är avgörande för att kunna skapa ett enhetligt begrepp och för att kunna utveckla modeller. Även lagstiftningen och de befintliga modellerna behövs för att kunna skapa förståelse för analysen kring framtida redovisning och själva problematiken med begreppet.

Figur 5.1 Analysmodell (egen bild).

Ovan presenteras figur 5.1 Analysmodell som illustrerar den förklarade modellen. Vi utgår ifrån vår teoretiska bakgrund för att undersöka vad empirin anser om fenomenet. Vi tolkar sedan skillnader och lägger in egna reflektioner i granskningen. Analysen är på så vis ett resultat av inte bara teori och empiri utan även en ytterligare tolkning som leder fram till de kommande slutsatserna.

Vår analys baserar sig delvis på svar från de respondenter vi intervjuat. Från revisionsprofessionen har vi intervjuat Person R från Ernst & Young, Mattias Karlsson från Öhrlings PWC och Marie Kjellvertz Molin från Öhrlings PWC. Representanter från kunskapsföretagen utgörs av Person A från en advokatbyrå och Mats Alfredsson från Mecka reklambyrå.

5.2 Definition på intellektuellt kapital

Intellektuellt kapital är ett omdiskuterat begrepp som genom åren har utvecklats och förändrats. Den kontinuerliga utvecklingen har lett till att det inte finns någon enhetlig definition på begreppet utan varje individ som forskar inom ämnet har sin egen definition. Stewart (1998) definierar intellektuellt kapital som den kunskap som finns i ett företag som kan bli använd för att skapa en utmärkande fördel. Ekström (2000) har en vidare definition och säger att intellektuellt kapital är det som skiljer mellan bolags bokförda och marknadsmässiga värden. En nyare definition kommer från Arenas och Lavanderos (2008) som ser kapitalet som kunskap som skapar värde för företaget.

Våra respondenter är någorlunda eniga om vad intellektuellt kapital är. De ser det som den kunskapen som de anställda besitter och det är därmed en viktig del av företaget. Karlsson och Person R tycker att intellektuellt kapital är den kunskap som finns hos medarbetarna, med andra ord den enskilda kompetensen. Alfredsson tycker även han att kapitalet är kompetensen hos de anställda och Person A instämmer med detta. Kjellvertz Molin anser att ordet intellektuellt kapital inte används så mycket idag men själva innehållet i begreppet har fortfarande stor betydelse. Samtliga respondenter anser att det är humankapitalet som i stort står för intellektuellt kapital och vissa anser även att humankapitalet är den enda viktiga delen. Det finns många olika definitioner och revisorerna anser att alla ger ett värde till begreppet. De tycker att ingen av de definitioner som finns idag fungerar självständigt men Karlsson tycker att en enhetlig definition skulle vara fördelaktigt.

De olika definitionerna på intellektuellt kapital kan sägas ge en någorlunda heltäckande bild av begreppet. Själva begreppet är omfattande och att det finns många olika förklaringar på det kan både skapa förvirring eller ge förståelse. Förvirringen kan uppstå genom att olika definitioner säger olika saker och inte ger någon konkret förklaring. Andra sidan på myntet är att flera definitioner kan ge en mer utförlig syn på begreppet och en god översiktlig förståelse kan skapas. Flera definitioner på ett begrepp kräver att användaren är mer aktiv i sitt sökande efter förståelse för det. En enda klar definition är lättare och går snabbare att ta till sig men flera skapar en djupare kunskap. Därmed är det kanske inte önskvärt att finna någon enhetlig definition på intellektuellt kapital utan dagens stora mängd kan ge en bättre bild.

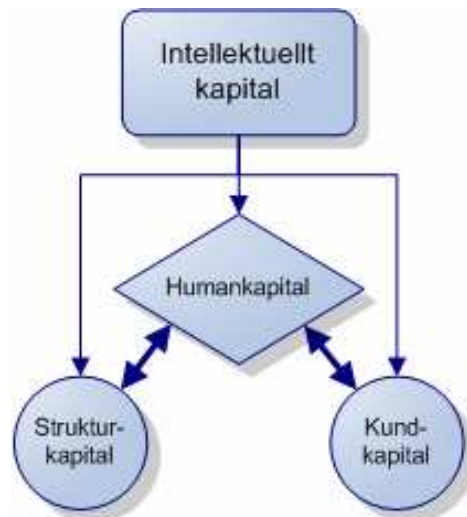
Edvinsson och Malone (1997) förklarar begreppet intellektuellt kapital med hjälp av en metafor. Metaforen förklarar att mycket av ett företags värde är dolt under ytan i det intellektuella kapitalet vilket representeras av rötterna på ett träd. Detta kan vara ett bra sätt att förklara ett begrepp. Istället för att endast använda sig av ett antal definitioner kan begreppet utvidgas mer med hjälp av exempelvis en bild som då ger en annan typ av förståelse. Intellektuellt kapital kan ses som det som utgör skillnaden mellan ett företags bokförda värde och verkliga värde såsom Ekström (2000) ser det men det säger egentligen inte så mycket om vad kapitalet består av. Denna definition är en del av förklaringen men behöver utvecklas med fler definitioner som exempelvis Arenas och Lavanderos (2008) förklaring som säger att intellektuellt kapital är kunskap som skapar värde i företaget. En mängd olika förklaringar skapar på detta vis ett mer utmålat begrepp. Ett problem med att det inte går att finna någon ensam korrekt definition är att begreppet blir för vagt. Ett osäkert begrepp blir svårt att både reglera och illustrera för företag i deras redovisning.

5.3 Uppdelning av kapitalet

Intellektuellt kapital brukar delas upp i humankapital, strukturkapital och kundkapital. Uppdelningen är enligt Stewart (1998) baserat på var i organisationen som kapitalet går att finna. Det flesta förknippar intellektuellt kapital med humankapital och det är även denna del som våra respondenter anser vara viktigast. Det är humankapitalet som respondenterna först tänker på och relaterar begreppet intellektuellt kapital till. De andra delarna av kapitalet anser de vara något av en självklarhet som ligger inbakat i humankapitalet. En av revisorerna anser att humankapitalet är den viktiga delen och struktur- och kundkapital är starkt sammankopplade med det. Strukturkapitalet behövs som stöd för att kunna utveckla humankapitalet och en god kompetens inom företaget skapar goda kundrelationer. Person A och Alfredsson tycker även de att humankapitalet är det viktiga som de lägger fokus på. De tycker att de andra delarna är en följd av eller ett stöd för humankapitalet. Våra respondenters åsikter får stöd i teorin av bland annat Stewart (1998) som skriver att strukturkapitalet är till för att utnyttja humankapitalet på ett effektivt sätt och kan fungera som ett stöd för humankapitalet. Edvinsson och Malone (1997) anser att strukturkapitalet är en hjälp för att organisera det intellektuella kapitalet. De tycker att det finns en ömsesidig relation mellan strukturkapitalet och humankapitalet och inget av begreppen har mer betydelse än det andra. Stewart (1998) tycker att kundkapital är av extra intresse för ett företag då det är detta kapital som gör att företagets intellektuella kapital ombildas till rena pengar. Alfredsson ser det som en självklarhet att skapa och ta hand om sina kundrelationer och även Person A tycker att kapitalet är avgörande för företagets fortlevnad.

Det som våra respondenter förknippar med intellektuellt kapital är humankapital. Vi anser att de andra två delarna av intellektuellt kapital också är viktiga men de hamnar lätt i skymundan då de har en mer självklar karaktär. Strukturkapitalet måste finnas för att främja humankapitalet och ligga som ett stöd för utveckling och underhåll av humankapitalet. Kundkapitalet kan ses som en följd av humankapitalet och är ett måste för att företaget ska gå med vinst. Kompetensen inom företaget gör att kunder finner värde och på så sätt återvänder som kunder. Humankapitalet med stöd av strukturkapitalet är det som skapar värde i form av produkter och tjänster men det är sedan kundkapitalet som verkligen omvandlar detta till pengar. Det intellektuella kapitalets stora värde finns i humankapitalet. Det är viktigt med en uppdelning av kapitalet för att öka förståelsen för det. Intellektuellt kapital är ett omfattande begrepp som innehåller många olika svårdefinierade delar och genom en uppdelning är det lättare att identifiera de olika delarna.

Stewart (1998) nämner att uppdelningen är baserad på var i organisationen värdena finns. Den uppdelning av intellektuellt kapital i humankapital, strukturkapital och kundkapital som vanligen används är bra. Vi anser dock att humankapital har en större del i intellektuellt kapital än vad struktur- och kundkapital har. Detta gör att figur 2.1 Kapitalstruktur (går att finna i kapitel 2.5) som förklarar intellektuella kapitalets uppdelning snarare borde se ut som vår figur 5.1 nedan.

Figur 5.2 Vår kapitalstruktur (egen bild).

Som figur 5.2 visar delas intellektuellt kapital fortfarande upp i de tre fokusområdena. Skillnaden ligger i att humankapitalet fått en större roll och är på en högre nivå än de andra två begreppen. Strukturkapital och kundkapital har fått en tydligare koppling till humankapitalet för att visa på den starka relationen som finns mellan dem. Det finns en ömsesidig relation mellan humankapitalet och strukturkapitalet på det viset att ett bra strukturkapital behövs för att humankapitalet ska utvecklas och underhållas på bästa sätt. Humankapitalet påverkar även strukturkapitalet då kompetensen behövs för att utveckla strukturerna på ett bra sätt. Relationen mellan humankapital och kundkapital har även den en ömsesidig karaktär. Kompetensen på företaget gör att kunderna är villiga att skapa goda relationer och återvända som kunder.

Humankapitalet är viktigt för företagen och Theeke (2005) säger att det till och med är viktigare än företagets övriga samlade materiella och immateriella tillgångar. Edvinsson och Malone (1997) nämner att humankapitalet är av stor vikt och det är väsentligt för företag att kontinuerligt arbeta med kapitalet. De tycker att kapitalet ska utvecklas och förnyas för att ständigt förbättra organisationens konkurrensfördelar. Eftersom humankapitalet är viktigt måste det förändras och bearbetas vilket görs internt inom företaget. Arbetet med att hantera kunskapen i företaget kallas för knowledge management och enligt Wiig (1997) är målet med arbetet att skapa en så intelligent organisation som möjligt. Våra respondenter på kunskapsföretagen tycker att deras humankapital är av största vikt och de arbetar aktivt med att underhålla kapitalet. Både Person A och Alfredsson gör detta på företagen genom främst utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner för de anställda. Båda företagen mår starkt om sina anställda och försöker skapa en miljö där kompetensen inom företaget främjas. Speciellt Mecka försöker skapa en utvecklande arbetsmiljö, till och med deras vision går ut på detta. Även revisionsprofessionen ser nyttan med att bearbeta humankapitalet internt. Karlsson tycker att företag idag internt arbetar mycket med kunskapen inom företaget. Person R anser att det är viktigt för företag att utveckla sin organisation och göra så att de anställdas kompetens och förmågor ger konkurrenskraft. Kjellvertz Molin trycker även hon på den interna aspekten och menar att det är bra för företagen att ha individuella mål för de anställda.

Våra respondenter är medvetna om att de har en stor tillgång i sitt intellektuella kapital och främst i sitt humankapital. De inser att det är viktigt att utveckla och arbeta med kapitalet. Kunskapsföretagen förstår att arbetet med dessa frågor är väsentligt för företagets överlevnad och nyttan med arbetet är stort. En av orsakerna till att vi tycker att knowledge management är

viktigt är att de anställda är företagets ansikte utåt. De resurser som företagen lägger på att utveckla och underhålla sina anställda gör att de anställda även utåt förmedlar en god bild av företaget. Detta nämner även Alfredsson och han säger att de anställda är en bra marknadsföring för själva företaget. Företag arbetar alltså aktivt med kompetensen inom organisationen vilket är en stor tillgångspost. Detta är ett internt arbete som det idag inte redogörs för utåt.

5.4 Mått på intellektuellt kapital

Det finns idag inget direkt tillförlitligt sätt att mäta intellektuellt kapital på. Ett antal olika modeller har tagits fram som ger exempel på hur mätningen kan gå till. Det finns inga krav på att företag ska följa någon av de befintliga modellerna och lagen innehåller inte mycket information om vad för intellektuellt kapital som företag externt ska redovisa.

5.4.1 Lagstiftning

Intellektuellt kapital är en tillgångspost för företag som de inte kan tillgodoräkna sig i sin redovisning. Det finns inte mycket regler kring redovisningen av intellektuellt kapital främst på grund av att det är ett komplext begrepp. Den reglering som finns gällande information som kan hänföras till intellektuellt kapital går att finna på olika ställen i lagar och rekommendationer. Exempel på uppgifter som ska lämnas i årsredovisningen enligt ÅRL (1995:1554) är medelantal anställda samt könsfördelning. I ÅRL står det även att förvaltningsberättelsen ska innehålla information som ger läsaren en korrekt bild av företagets resultat, ställning och verksamhet. I RR som behandlar immateriella tillgångar ställs höga krav på de tillgångar som ska tas med i balansräkningen. De höga kraven gör att de intellektuella tillgångarna oftast inte uppfyller kriterierna och därmed inte inkluderas i räkenskaperna. Den enda faktiska vägledningen för intellektuellt kapital i FAR återfinns i ett uttalande från Redovisningsrådets akutgrupp (URA 9). Det URA 9 kommer fram till är att det går att bryta ut intellektuellt kapital från goodwill. Det krävs då att höga kriterier uppfylls vilket i princip enbart delar av strukturkapitalet gör. Respondenterna på de kunskapsföretag vi intervjuat säger att de enbart redovisar precis det de behöver och enligt de lagar som ska följas. De har inte tänkt tanken på att lägga till information som det inte är krav på att ha med. Lagarna ska medföra att redovisningen ger en rättvisande bild och uppfyller god redovisningssed. Den rättvisande bilden ska grundas på företagets balans-, resultaträkning och noter.

Den lagstiftning som finns idag riktar sig egentligen inte mot det intellektuella kapitalet. Lagstiftningen behandlar inte den typ av information som våra respondenter tycker är den viktigaste. Respondenterna trycker på humankapitalets betydelse medan den lilla reglering som finns snarare syftar till strukturkapitalet. Information om till exempel könsfördelning säger inte mycket om den faktiska kompetensen i företaget. Intellektuellt kapital är en stor tillgångspost i kunskapsföretag. Enligt ÅRL ska förvaltningsberättelsen ge en korrekt bild av företaget. Frågan är då om årsredovisningen kan sägas ge en korrekt bild då information om det intellektuella kapitalet inte finns med.

5.4.2 Modeller

Det har genom tiderna gjorts försök att illustrera det intellektuella kapitalet med modeller för att ge en mer korrekt bild av företaget. Kjellvertz Molin var med och utvecklade en modell för att mäta kapitalet. Då fanns det en efterfrågan på dessa modeller och många var involverade i arbetet. Kjellvertz Molin säger att arbetet i början var väldigt spännande men efterhand insåg de att det fanns stora problem med att utveckla en bra modell. Hon nämner att de problem som fanns då fortfarande finns kvar idag och hon tror att svårigheter som inte lösts på 20 år inte går att lösa. De två revisorerna är inte insatta i någon konkret modell men de tror inte att det i dagsläget finns någon bra. Värderingsproblematiken är för stor anser de.

Rodgers (2007) nämner att det finns mycket problem med mätning av intellektuellt kapital och som han ser det är problemet att kapitalet är svårvärderat. De metoder som finns för att mäta det intellektuella kapitalet är många men ingen har fått någon genomslagskraft. Anledningen till att metoder utvecklas är att det finns ett tydligt behov hos intressenter till företaget anser Corso (2007). Det finns vissa kriterier som behöver vara uppfyllda för att ett mätsystem ska vara bra enligt Roos, Fernström och Pike (2006). Kriterierna innehåller bland annat ett krav på att om systemet ska resultera i en extern rapport måste det finnas ett behov från intressenter för det och informationen måste vara tillförlitlig och kunna revideras.

En modell är den som används i Danmark. Enligt Roos, Fernström och Pike (2006) redogör denna modell för intellektuellt kapital genom ett tillägg till årsredovisningen i form av kunskapsräkenskaper. Stewart (1998) har en modell som bygger på kvotvärden som ska skapa förståelse för kapitalet. Han tror inte på något enhetligt mått för hela kapitalet utan på mindre mått i de undergrupper som finns. En tredje modell är Skandianavigatorn som enligt Edvinsson och Malone (1997) delar upp kapitalet i fem olika fokusområden.

Trots alla försök som gjorts för att skapa en enhetlig modell har ingen fått riktig genomslagskraft. När Skandianavigatorn skapades var den mycket omtalad och den blev populär både i Sverige och internationellt. Uppståndelsen tog slut och modellen visade sig inte vara så användbar. Stewarts modell i form av en mängd olika nyckeltal lämpar sig mer för intern styrning som vi ser det. Modellen är för omfattande och innehåller en del tvivelaktiga mått som inte går att jämföra mellan olika företag. Danmark har lyckats ta fram en modell som blivit allmänt vedertagen. Men vi ställer oss frågande till hur bra den är då andra länder inte anammat den. En orsak skulle kunna vara kostnadsaspekten. Modellen är ganska omfattande och det är en stor kostnad för företagen att tillämpa den. Modellen är även väldigt specifik för ett speciellt företag. Den information som Danmarks modell resulterar i är svår att jämföra mellan olika företag vilket gör att den inte är eftertraktad.

Vi anser att det största problemet med modeller är att intellektuellt kapital är svårvärderat och modellerna lätt blir subjektiva. Modellerna blir ofta företagsspecifika eller branschspecifika och på så sätt svåra att jämföra mellan olika företag och branscher. Vid en undersökning av de kriterierna som krävs för ett bra mätsystem som ska användas för extern visning så kräver det att informationen ska vara tillförlitlig. Det är främst i detta avseende som de existerande modellerna faller och vi instämmer med respondenterna om att det stora problemet är att det inte går att värdera intellektuellt kapital på ett tillförlitligt sätt. Framtida modeller skulle behöva vara säkrare vilket de lättast blir genom en standardisering.

5.5 Redovisning av kapitalet

Idag lever vi i en föränderlig ekonomisk omgivning. Den snabba förändringstakten gör att dagens företag inte har samma uppbyggnad som för 50 år sedan. Idag krävs en dynamisk organisation som har en struktur gjord för den snabba utvecklingen. Företag har mer immateriella tillgångar vilket skiljer sig ifrån de tillverkande företagen som var vanligare förr. De vanligaste företagen idag är enligt Arbetsgruppen Konrad (1989) företag som säljer sin kunskap och använder kunskapen som en produkt mot kunden, dessa företag kallas för kunskapsföretag. Enligt Sveiby och Risling (1986) är det viktigt för kunskapsföretag att hantera kompetensen inom företaget, de ser det närmast som ett krav för att företaget ska överleva. De representanter från kunskapsföretag som vi talat med har lyckats identifiera detta och arbetar mycket med den interna kompetensen. Både personerna från advokatbyrån och reklambyrån är medvetna om att arbetet med det intellektuella kapitalet är viktigt och skapar konkurrensfördelar.

5.5.1 Skillnad mellan bokfört värde och verkligt värde

Företag idag ser alltså inte likadana ut som för 50 år sedan men det redovisningssystem som Luca Pacioli presenterade 1494 används fortfarande. Stewart (1998) ser det som ett problem att redovisningssystemet inte utvecklats i samma takt som det övriga samhället. Han tycker att den balansräkning som används idag är utformad efter dåtidens producerande företag och dagens intelligentare organisationer har inte samma användning av den. Stewart (1998) uttrycker att dagens redovisningssystem egentligen inte visar något av värde. Problemet med balansräkningen är att företag har mycket mer som utgör värde men som inte platsar i räkenskaperna. Detta tydliggörs med den klyfta som finns mellan företags bokförda värde och deras verkliga värde. Stewart (1998) har identifierat att det verkliga värdet kan vara så mycket som tio gånger mer än det bokförda värdet. Alfredsson bekräftar delvis detta genom att nämna att deras verkliga värde är cirka fem gånger högre än deras bokförda. Enligt Ekström (2000) kan den skillnad som finns utgöras av intellektuellt kapital.

Det finns många tillgångar i företagen som de inte kan tillgodogöra sig i sin redovisning. Som nämnts ovan arbetar företag internt mycket med det intellektuella kapitalet. Företag lägger mycket resurser på det interna arbetet vilket vi tycker borde innebära att de vill visa på arbetet utåt mot intressenterna. Vi har upptäckt att våra respondenter inte ser samma behov av att externt redogöra för arbetet. Alfredsson ser det inte som något problem att deras tillgångar utåt sett inte är så höga då värdet framgår på andra sätt. Han ser inget behov av att öka deras bokförda värde med fler tillgångar i form av intellektuellt kapital. Alfredsson tycker att deras bokförda värde endast är aktuellt vid företagsförvärv men då granskas mycket mer än enbart räkenskaperna. Representanten från advokatbyrån har en liknande syn och tycker inte att det bokförda värdet på företagets tillgångar säger så mycket om företagets totala värde. Hon pekar på att de flesta är medvetna om att de bokförda tillgångarna för ett konsultföretag inte är tillräckliga för att göra en korrekt bedömning. De två revisorer vi talat med instämmer i detta och tillägger att klyftan mellan värdena inte enbart beror på det intellektuella kapitalet. Kjellvertz Molin har inte samma åsikt utan hon tycker att det är ett problem att kunskapsföretagen inte kan visa alla sina tillgångar för intressenterna. Hon inser dock att det skulle vara problematiskt att höja företags bokförda tillgångar med hjälp av det intellektuella kapitalet. Merparten av våra respondenter ser inget större problem med den klyfta som finns och vissa av dem anser att om företaget hanterar det intellektuella kapitalet på ett bra sätt så syns det i slutändan på resultatet. Detta gör det inte lika nödvändigt att visa på kapitalet utåt.

Det kan vara ett problem för företag att inte visa så höga tillgångar som de egentligen har. Företag arbetar starkt med det intellektuella kapitalet så det vore fördelaktigt för dem att tillgodogöra sig det arbetet i redovisningen. Att företag inte tänker i de banorna kan bero på att de inte använder sin redovisning på det viset utan de kanske endast ser redovisningen som något nödvändigt ont. De ser egentligen inte behovet av att ha höga tillgångar utan de tycker att det är själva arbetet med det intellektuella kapitalet som är det viktiga och det arbetet gör att det går bra för företaget. Framförallt Alfredsson nämner att de låga bokförda tillgångarna inte är något problem, det gör bara att värderingen av företaget blir lite krångligare då mer än räkenskaperna behöver granskas. Det kan även tas i beaktande att våra respondenter inte är större börsnoterade företag utan lite mindre organisationer.

Respondenterna är ganska eniga om att det redovisningssystem som används idag inte visar på alla tillgångar vilket gör att företaget inte speglas i balansräkningen. Kjellvertz Molin tycker att balansräkningen inte räcker men årsredovisningen i sin helhet ger en relativt god bild av företaget. Vi tycker att det är bra för företag att visa på så höga tillgångar som möjligt. Det vore bra för dem att illustrera sitt intellektuella kapital i redovisningen och på så vis minska den klyfta som finns mellan företags bokförda värde och verkliga värde. De som vi talat med ser dock inte detta som ett behov men det kan grunda sig i att de dels inte reflekterat över klyftan och dels inte kan se bortom mätproblematiken. Företagen är dessutom onoterade vilket gör att de inte har samma typ av intressenter till sina årsredovisningar. Noterade bolag skulle förmodligen ha lite annorlunda åsikter om klyftan och dess betydelse.

5.5.2 Problem med redovisning

En bakomliggande orsak till att skillnaden i företags värde finns är att det inte existerar någon bra metod för att redovisa det intellektuella kapitalet. Edvinsson och Malone (1997) anser att dagens redovisning av intellektuellt kapital inte är tillräcklig utan kapitalet borde synliggöras mer. Stewart (1998) tycker att det stora problemet med redovisningen är att det inte går att mäta kunskap då kapitalet är av en immateriell form. Han tar även upp problematiken kring äganderätten av kunskapen. Kunskapen finns hos de anställda och företaget kan inte säga att de äger sina medarbetare och i förlängningen inte heller den delen av det intellektuella kapitalet. Chaharbaghi och Cripps (2006) ser det intellektuella kapitalet som viktigt för företag främst som ett konkurrensmedel. De kunskapsföretag som vi talat med förstår vikten av att använda intellektuellt kapital som en konkurrensfördel. Ticha (2008) tycker att problemet med att få in intellektuellt kapital i redovisningen grundar sig i att dagens redovisning är bakåtsyftande medan begreppet intellektuellt kapital är framåtsyftande. Rodgers (2007) stödjer detta och anser att ett framtidsbegrepp som intellektuellt kapital kommer att få vänta länge innan det kan få en plats i redovisningen på grund av att utvecklingen går långsamt på området. Vissa delar av det intellektuella kapitalet går att göra en värdering på exempelvis patent och varumärke men den stora delen av begreppet går inte att göra någon säker uppskattning på. Humankapitalet är en sådan del och en värdering av den typen av kapital blir väldigt osäker skriver Bern (2002). Ett sätt att indirekt visa på det intellektuella kapitalet är genom posten goodwill, Edvinsson och Malone (1997) skriver att posten är omfattande och det är osäkert vad företag verkligen inkluderar i begreppet.

Person R från Ernst & Young tycker att det finns en stor problematik med hela begreppet intellektuellt kapital. Han är kritiskt inställd till en redovisning av kapitalet och drar det till värderingsproblematiken samt att det är svårt att styra och kontrollera. Karlsson drar också han redovisningsproblemet till att det inte går att värdera det intellektuella kapitalet. Han

anser att det enda korrekta värdet kommer vid en försäljningssituation och problemet ligger då i att det intellektuella kapitalet inte går att sälja som någon enskild tillgång. Det går alltså inte att sätta något tillförlitligt värde på kapitalet. Karlsson säger emot Person R och tycker inte att själva kontrollen över kapitalet är något större problem eftersom företag kan skapa åtgärder som ger en viss kontroll på kapitalet. Kjellvertz Molin anser att värderingen av kapitalet är omslutet av för mycket problematik och det går inte tilldela det något värde. Representanterna från kunskapsföretagen instämmer med revisionsprofessionen om att värderingen är det största problemet med intellektuellt kapital. Intellektuellt kapital kan idag sägas utgöra en del av goodwill så ett alternativ kan vara att bryta ut kapitalet ur posten. Det skulle då ge mer tyngd åt kapitalet och det skulle illustreras bättre. Våra respondenter tror inte att en utbrytning är det bästa alternativet och de tvekar främst för att det är svårt att identifiera hur mycket som är intellektuellt kapital och hur mycket som består av annat.

Bevisligen finns det många problem med redovisningen av intellektuellt kapital. Det finns ett antal modeller som har en typ av värdering på kapitalet men ingen av dessa är tillräckligt bra för att bli allmänt accepterad. Den modell som blivit accepterad av flest är den som Danmark använder sig av. Det finns alltså modeller som fungerar men det är inga av dessa som Sverige valt att implementera. Bristen på bra modeller har gjort att diskussionen kring redovisning av intellektuellt kapital har avmattats i Sverige men företag använder kapitalet aktivt idag, dock sker detta internt. Det stora problemet med redovisningen är att kapitalet inte går att värdera på ett objektivt sätt. Detta är samtliga respondenter överens om trots att deras åsikter skiljer sig en aning på andra områden. Värderingsproblematiken gör att det blir problematiskt att skapa en redovisning av det intellektuella kapitalet som fungerar för alla typer av företag och branscher. Ett krav på redovisningen är att den i slutändan ska ge en rättvisande bild av företaget. En värdering av intellektuellt kapital är omgivet av så pass stor osäkerhet att det blir svårt att ge en tillförlitlig bild av företaget.

Intellektuellt kapital är svårt att kontrollera då företagen inte äger de anställda. Vi förstår problematiken kring detta men vi ser samtidigt att det går att motverka. Det går att göra genom att skapa en god struktur som förutom att utveckla de anställdas kompetens även gör att den kompetensen kan hållas kvar i företaget. Goda relationer mellan ledning och medarbetarna kan göra att det går att förutse och motverka när någon viktig kompetens är på väg att lämna företaget. Som vi ser det är kontrollen inte ett så stort problem som exempelvis en av revisorerna som vi intervjuat ser det som. Det största problemet med redovisning av intellektuellt kapital är värderingen.

Dagens redovisning har inte förändrats på länge och den är baserad på historiska värden. Intellektuellt kapital är ett begrepp som används för att se de framtida värdena som ett företag kan generera. Redovisningssystemet som används är inte skapat för dagens företag vilket gör att det kan ifrågasättas ifall systemet är det bästa. Vi tycker att det finns problem med systemet idag då det inte visar på alla tillgångar som kunskapsföretag har. Redovisningen ska ge en rättvisande bild och borde därmed visa på samtliga tillgångar. Intellektuellt kapital är en stor tillgång för många företag och en rättvisande redovisning skulle då visa på denna tillgång. Det är svårt att förändra det system som finns idag och utvecklingen på området går sakta. Samhällets utveckling mot mer kunskapsintensiva organisationer får inget stöd av dagens redovisning. Ett problem är att systemet inte blir ifrågasatt utan det bara accepteras. Detta framgick i våra intervjuer då företagen inte tänkt tanken att det kan göras på något annat sätt än som det görs idag. Revisorerna är nöjda med systemet som det är idag och är inte intresserade av någon större förändring. Som redovisningen ser ut idag måste det ske en förändring av systemet för att det intellektuella kapitalet ska få en plats i balansräkningen.

5.6 Framtiden för intellektuellt kapital

Det är svårt att se hur framtiden för intellektuellt kapital kan se ut. Det finns en viss efterfrågan om att belysa kapitalet mer men det är samtidigt motarbetat då det omfattas av mycket problem.

Corso (2007) tror att tillämpning av intellektuellt kapital i framtiden kommer ske genom en modell som är standardiserad. Han tar dock upp att det kan bli problem med att skapa en standardiserad och enhetlig modell eftersom människan, kunskap och information är komplexa begrepp. Burgman et al (2005) anser att det intellektuella kapitalet behöver få en konkret roll i företagets redovisning i framtiden men det kan kräva en viss omformulering av begreppet. De anser att det är av vikt att visa på kapitalet för att det då blir lättare för företag att hantera tillgången. Theeke (2005) instämmer i att det intellektuella kapitalet är en stor tillgång som borde få en plats i redovisningen.

Samtliga våra respondenter är negativt inställda till att få det intellektuella kapitalet som en tillgång i balansräkningen. De anser att det är för stora osäkerheter kring begreppet för att det ska kunna värderas på ett bra sätt. Likt vår tidigare diskussion håller vi med om detta och anser att begreppet är för oklart för att få med det i den befintliga balansräkningen. Då vi tycker att det krävs en förändring av systemet för att kapitalet ska kunna redovisas som en tillgång så utesluter vi att kapitalet får en plats i balansen i framtiden.

Framtiden för det intellektuella kapitalet måste alltså ske på andra sätt. Revisorerna som vi pratat med tycker att informationen är viktig och borde visas utåt. Ett sätt att göra det på kan vara genom mer utförlig information om kapitalet i företagets årsredovisning. Karlsson tycker att informationen är viktig främst för större företag då de mindre inte har någon direkt intressent till informationen. Karlsson ser att kapitalet i framtiden kan redogöras genom att standarder utvecklas för vilken typ av information som ska vara med och vissa nyckeltal för det intellektuella kapitalet illustreras. Person R tycker att kapitalet kan visas ut mot intressenterna genom ett tillägg till årsredovisningen. Tillägget skulle vara intressant och kan fungera som marknadsföring för företagen. Det skulle då vara uppbyggt på någon standard med nyckeltal som går att jämföra mellan företag. Båda revisorerna vill se en framtid för det intellektuella kapitalet men anser att det ska vara på en frivillig basis med bra information som går att jämföra. Kjellvertz Molin vill även hon se en framtid för kapitalet eftersom hon tycker att det är viktigt för företagen att visa sina tillgångar. Till skillnad från revisorerna tycker hon att det kan ske i form av löpande text i årsredovisningen. Hon tror inte på några speciella mallar utan trycker mest på att informationen i årsredovisningen då ska ge en mer korrekt bild av företaget. Representanten ifrån advokatbyrån är tveksam inför framtiden och tycker att information i årsredovisningen kan ge en felvisande bild av företaget. Hon tycker dock att om det skapas en tillförlitlig och frivillig mall så kan det visas i årsredovisningen. Mallen kommer då förmodligen behöva vara branschspecifik anser hon. Alfredsson från reklambyrån tycker att det vore intressant att ha mer information i årsredovisningen men är ändå lite tveksam till att en tillräckligt tillförlitlig mall skulle skapas. Båda representanterna från kunskapsföretagen känner inget större behov av att utöka informationen i årsredovisningen då de tycker att informationen framgår på andra sätt.

Företag idag har identifierat att det intellektuella kapitalet är viktigt och de har börjat i större utsträckning att försöka visa på deras arbete utåt mot intressenterna. Vi tycker att kapitalet är viktigt och utgör merparten av den skillnad som finns mellan företags bokförda värde och verkliga värde. Det går inte få med kapitalet i balansräkningen för att minska klyftan men vi

tror att det går att visa mer på kapitalet med hjälp av årsredovisningen. Det är av stor vikt att få med information av kapitalet i årsredovisningen för att det är det närmaste en konkret redovisning som det går att komma. En årsredovisning har dessutom högre trovärdighet och informationen i den granskas kritiskt av utomstående. Detta gör att informationen om det intellektuella kapitalet skulle få en högre grad av trovärdighet än om exempelvis informationen läggs upp av företaget på dess hemsida.

Information i årsredovisningen om intellektuellt kapital kan göras på olika sätt. Ett alternativ är att ha en standardiserad mall. Detta skulle kunna göras genom att en modell skapas som kan visa på kapitalet på ett bra sätt. Problemet med alla de modeller som tagits fram är värderingen. Vi tror inte att det kan skapas en modell där värderingsproblematiken är löst eftersom en modell bör vara fri ifrån uppskattningar. Ytterligare ett problem med modeller är att de inte är tillräckligt generella för att fungera i en jämförelse mellan olika företag. Ifall en modell skulle vara aktuell i framtiden skulle den behöva vara branschspecifik och frivillig. En frivillig modell är bra då företag själva kan avgöra om de vill visa på kapitalet eller inte.

Det som kan vara standardiserat angående intellektuellt kapital i framtiden är vilken information om kapitalet som ska ingå i årsredovisningen. Denna standard kan även innefatta vilka typer av nyckeltal som ska finnas med. Vissa av dessa nyckeltal skulle kunna vara specifika för varje bransch, annars finns en risk att de inte säger något om det enskilda företaget. Nyckeltalen skulle kunna kompletteras med en text där företagen själva får redogöra för sitt intellektuella kapital. Det skulle då kunna skapas standarder för vad texten ska innehålla för information. Detta är bara ett av många exempel på hur redovisningen av intellektuellt kapital kan lösas. Det finns en del förslag men det är frågan om de kommer att fungera lika bra i praktiken vilket inte går att få reda på innan det har testats.

6. Slutsatser

I slutsatserna besvarar vi våra forskningsfrågor som baserar sig på den tidigare analysen. Vi väljer att besvara våra delfrågor först för att ge en bättre förståelse för huvudfrågan och för att de delvis leder fram till svaret på huvudfrågan. I kapitlet redogör vi även mer konkret för vad vårt forskningsbidrag är och vi ger förslag till fortsatt forskning.

6.1 Svar på forskningsfrågor

Delfråga: Vad anser revisionsprofessionen och kunskapsföretag om att företags bokförda värde är lägre än deras verkliga värde?

De revisorer som vi talat med anser att det oftast finns en stor klyfta mellan företags bokförda värde och verkliga värde men de tycker inte att det är något större problem. De anser att skillnaden inte bara går att hänföra till intellektuellt kapital utan det är mycket mer som spelar in exempelvis börssvängningar. Revisorerna tycker även att ett företags värde inte går att se enbart på deras bokförda tillgångar utan så mycket mer behöver analyseras. Experten på området tror att den skillnad som finns utgör ett större problem än vad revisorerna anser. Hon tycker att det är ett stort problem att företag inte kan visa alla sina tillgångar ut mot intressenter men inser samtidigt svårigheten med att öka tillgångarna med hjälp av intellektuellt kapital. Kunskapsföretagen som borde vara mest intresserade av att redovisa höga tillgångar ser inte något problem med den klyfta som finns idag. De tar det som något av en självklarhet och är fullt medvetna om att ett företags riktiga värde inte går att basera enbart på dess bokförda värde. Vi tycker att företag borde vara mer bekymrade över att de inte redovisar den mängd tillgångar som de verkligen har. Att minska klyftan genom att räkna in det intellektuella kapitalet skulle ge en mer rättvisande bild och underlätta vid en företagsvärdering. För en riktig värdering skulle det dock fortfarande inte räcka utan fler aspekter skulle behöva tas hänsyn till. Det finns vissa som anser att klyftan rakt av utgörs av intellektuellt kapital men det är fortfarande problem för företag att tillgodoräkna sig den tillgången. Då de vi talat med från revisionsprofessionen och från kunskapsföretag inte ser något problem med den skillnad i värde som finns idag menar vi att det kanske inte är nödvändigt att försöka minska klyftan. Behovet av att minska klyftan skulle dock kunna se annorlunda ut i noterade företag då de är mer beroende av att visa på höga tillgångar.

Delfråga: Hur skulle en redovisning av det intellektuella kapitalet kunna se ut?

Det finns många problem med en redovisning av det intellektuella kapitalet och det största problemet är att det inte går att värdera kapitalet på något tillförlitligt sätt. Det finns en mängd olika modeller som ska visa på kapitalet men ingen av dessa är perfekt för extern rapportering. Ingen modell har blivit allmänt accepterad i Sverige och det har inte skapats någon som går att jämföra mellan olika företag på ett bra sätt. Den modell som används i Danmark är ett bra steg på vägen men den fokuserar på det specifika företaget vilket försvårar en jämförelse. Problemet med att det inte går att finna någon modell som visar kapitalet på ett tillförlitligt sätt gör att det idag är uteslutet att få med kapitalet som en tillgång i balansräkningen. Även våra respondenter ser att det är för stor osäkerhet i begreppet för att kunna redovisa det i balansräkningen. Vissa respondenter anser att det redan idag är stor osäkerhet kring vissa begrepp i räkenskaperna exempelvis goodwill och varumärke och det är därmed inte önskvärt med fler osäkra poster.

Företag arbetar mycket med sitt intellektuella kapital internt och förstår hur viktigt kapitalet är. Våra respondenter tycker att det är bra att kunna visa kapitalet utåt mot intressenterna. Då det är svårt att få in kapitalet i balansräkningen är årsredovisningen ett bra alternativ. Företagets årsredovisning ska ge en rättvisande bild av företaget och som det är idag tycker vi att den inte gör det eftersom en så stor tillgång som intellektuellt kapital i princip utesluts. Det är alltså intressant att utöka informationen i årsredovisningen vilket kan göras på lite olika sätt. De respondenter vi talat med är optimistiska till idén att ha med information i årsredovisningen eller ett komplement till denna. Vi tycker att vissa delar av årsredovisningen egentligen kräver information om företagets intellektuella kapital men det redogörs inte för idag. Ett sådant exempel är förvaltningsberättelsen som enligt ÅRL ska ge en korrekt bild av företagets resultat, ställning och verksamhet. Den ska även ta upp icke-finansiell information som hjälper förståelsen för företaget. Vi anser att detta innefattar information om företagets intellektuella kapital och det borde således stå med information om det här. Förutom en utökning av informationen i förvaltningsberättelsen kan kapitalet även redogöras för på ett eget sätt. Detta tycker vi kan göras genom en standardiserad mall som förklarar vilken information om kapitalet som ska inkluderas. Det är sedan upp till företagen själva att redogöra för den informationen genom dels en flytande text och dels genom vissa nyckeltal. Det som kan krävas av mallen är att den kan användas av många olika typer av företag och att det även ska gå att jämföra informationen mellan företagen.

Vi ser en ganska ljus framtid för det intellektuella kapitalet och de vi talat med ser verkligen vilken vikt som kapitalet har. Problemet i framtiden är hur kapitalet kan redogöras för och vi anser att det inte går att inkludera det i balansräkningen. Den framtid vi ser är en utveckling av informationen i årsredovisningen.

Huvudfråga: Vad har intellektuellt kapital för relevans i årsredovisningen?

Idag har intellektuellt kapital en stark ställning i kunskapsföretag men det är mest internt. Kapitalet har idag inte en stor del i årsredovisningen. Det finns vissa mindre delar som redogörs för i form av noter men det anser vi inte direkt säger något om företagets intellektuella kapital. Vissa företag har med lite information om exempelvis utbildningsnivå på de anställda i årsredovisningen men i övrigt kan sägas att kapitalet får ett väldigt begränsat utrymme i årsredovisningen. Det finns ett behov av att öka informationen om det intellektuella kapitalet och våra respondenter är positiva till att tydligare visa kapitalet. Det finns med andra ord ett önskemål om att öka kapitalets relevans i årsredovisningen. Vi anser att det är viktigt att redogöra mer för det intellektuella kapitalet i framtiden och det bör få en större roll i årsredovisningen. Värderingsproblematiken gör att kapitalet inte kommer få någon konkret roll i räkenskaperna utan snarare inkluderas i årsredovisningens icke-finansiella information.

I framtiden kommer relevansen för intellektuellt kapital bli större och dess vara i årsredovisningen kommer troligtvis att öka till skillnad från den typen av "icke vara" som kapitalet har idag.

6.2 Vårt kunskapsbidrag

Vi har kommit fram till att det inte finns något större behov av att med hjälp av det intellektuella kapitalet minska klyftan som finns mellan företags bokförda värde och verkliga värde. Det intellektuella kapitalet kan med fördel få en ökad relevans i årsredovisningen men ett tillägg i balansräkningen är uteslutet. Ökad relevans i årsredovisningen kan ske genom en standardiserad mall som förklarar vilka nyckeltal och vilken information som den flytande texten ska behandla.

6.3 Förslag på fortsatt forskning

Under vår forskning har vi funnit vissa områden som vi tycker är intressanta och där mer forskning kan genomföras. Ett område är att göra en djupare undersökning av Danmarks modell för intellektuellt kapital. Det kan då göras en empirisk studie på hur den fungerar i Danmark samt granska varför denna modell inte används i Sverige.

Ett område är att ta fram ett mer konkret förslag på hur en standardiserad modell för intellektuellt kapital kan se ut. Det kan då utvecklas en modell som sedan testas på ett antal företag av varierande storlek.

Vårt sista förslag för fortsatt forskning är att ifrågasätta om dagens redovisningssystem är det bästa eller om det behöver skapas ett modernare system. I vår forskning har vi funnit att redovisningssystemet inte riktigt är det optimala för alla typer av företag. Frågan är då vad som behöver förändras och om det finns ett behov av det.

7. Källor

- Alvesson, Mats, Sköldberg, Kaj (1994). *Tolkning och reflektion - Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersen, Ib (1998). *Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Arbetsgruppen Konrad (1989). *Den osynliga balansräkningen - Nyckeltal för redovisning, styrning och värdering av kunskapsföretag*. Stockholm: Affärsvärlden Förlag AB.
- Arenas, Teresita, Lavanderos, Leonardo. Journal of Intellectual Capital 2008 nr 1. *Intellectual capital: object or process?* Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Artsberg, Kristina (2005). *Redovisningsteori - policy och -praxis*. Malmö: Liber.
- Bern, Lars (2002). *Humankapitalisten - den nya ekonomins professionella aktör*. Falun: Ekerlids förlag.
- Bogdanowicz, Maureen S, Bailey, Elaine K. Journal of European Industrial 2002 nr 2/3/4. *The values of knowledge and the values of the new knowledge worker: generation X in the new economy*. Bradford: MCB UP Ltd
- Burgman, R.J, Roos, G, Ballow, J.J, Thomas, R.J. Journal of Intellectual Capital 2006 nr 4. *No longer "out of sight, out of mind"- Intellectual capital approach in AssetEconomics Inc. and Accenture LLP*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Chaharbaghi, Kazem, Cripps, Sandy. Journal of Intellectual Capital 2006 nr 1. *Intellectual capital: direction, not blind faith*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Corso, John A. Nursing Administration Quarterly 2007 nr 1. *Rethinking Traditional Methods for Measuring Intellectual Capital*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins Inc.
- Denscombe, Martyn (2004). *Forskningens grundregler - Samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur.
- Edvinsson, Leif, Malone, Michael S (1997). *Intellectual Capital - The proven way to establish your company's real value by measuring its hidden brainpower*. London: Judy Piatkus Limited.
- Ekström, Staffan. Balans 2000 nr 4. *Värdering av företag i den nya ekonomin*. Stockholm: Balans.
- FAR (Föreningen Auktoriserade Revisorer) (2006). *Internationell redovisningsstandard i Sverige - IFRS/IAS 2006*. Stockholm: FAR förlag AB.

- FAR (Föreningen Auktoriserade Revisorer) (2007). FARs Samlingsvolym 2007 - Del 1. Stockholm: FAR förlag AB.
- Hand, John, Lev, Baruch (2003). *Intangible Assets - Values, Measures, and Risks*. Oxford: Oxford university press Inc.
- Holme, Idar Magne, Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Karp, Tom. Foresight Nr 4 2003. *Is intellectual capitalism the future wealth of organisations?* Bradford: MCB UP Ltd.
- Nilsson, Henrik, Isaksson, Anders, Martikainen, Teppo (2002). *Företagsvärdering - med fundamental analys*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, Runa, Davidson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, Runa, Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans - Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Rodgers, Waymond. Journal of Intellectual Capital 2007 nr 2. *Problems and resolutions to future knowledge-based assets reporting*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Roos, Göran, Fernström, Lisa, Pike, Stephen (2006). *Den värdeskapande organisationen - Intelletuellt kapital i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Seldén, Daniel (2005). *Om det som är - Ontologins metodologiska relevans inom positivism, relativism och kritisk realism*. Västra Frölunda: Docusys.
- Skandia (2008). Annual Reports & Supplements (Elektronisk) Tillgänglig: http://www.skandia.com/financials/annual_reports_and_supplements.htm. Hämtad 2008-04-21
- Sohlberg Peter, Sohlberg Britt-Marie (2001). *Kunskapens former - Vetenskapsteori och forskningsmetod*. Stockholm: Liber AB.
- Stewart, Thomas A (1998). *Intellectual capital - The new wealth of organizations*. London: Nicholas Brealey Publishing Limited.
- Stewart, Thomas A (1999). *Intelletuellt kapital*. Stockholm: Nerenius & Santéus Förlag.
- Sveiby, Karl-Erik (1995). *Kunskapsflödet – Organisationen immateriella tillgångar*. Stockholm: Svenska Dagbladets Förlags AB.
- Sveiby, Karl Erik, Risling, Anders (1986). *Kunskapsföretaget – seklets viktigaste ledarutmaning?*. Malmö: Liber.

- Theeke, Herman A. *Journal of Human Resource Costing & Accounting* 2005 nr 1. *A human resource accounting transmission: shifting from failure to a future*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Ticha, Ivana. *Agricultural Economics* 2008 nr 2. *Intellectual capital reporting*. Praha: Institute of agricultural and food information.
- Vikström, Björn (2005). *Den skapande läsaren – hermeneutik och tolkningskompetens*. Lund: Studentlitteratur.
- Wallén, Göran (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Wiig, Karl M. *The Journal of Knowledge Management* 1997 nr 1. *Knowledge Management: An Introduction and Perspective*. Bradford: MCB UP Ltd.

Bilaga nr 1 - Intervjufrågor revisionsprofessionen

- Presentera dig själv

Definition

- Hur skulle du definiera intellektuellt kapital?
- IK (intellektuellt kapital) är ofta uppdelat i humankapital, strukturkapital och kundkapital. Vad anser du om uppdelningen?

Metoder-Värdering

- Vilka nuvarande metoder för att värdera IK känner du till?
Vad har du för åsikter kring olika modeller?
- Vad tror du om värderingssvårigheten på IK?
- Går det att lagstifta om vad som ska ingå i det intellektuella kapitalet?
- Hur ser du på svårigheten med att revidera IK?

Kunder

- Finns det en efterfrågan bland dina kunder att redovisa IK?
- Känner de till begreppet IK?

Skillnaden

- Verkligt värde överskrider ofta bokfört värde på företag, vad anser du om det? En definition är att klyftan består av IK, vad är din åsikt om det?
- Tycker du att dagens redovisning speglar företagen?

Strävan mot IK

- Tillför IK något, är det bara onödigt att sträva efter att använda det?
- Ska vi stanna vid redovisning av goodwill, eller behövs även IK?
- Går det att bryta ur IK från goodwill?

Framtiden

- Vad tror du om framtiden för IK? Kommer det få en större roll?
- Går det att utveckla en redovisning av IK som är tillförlitlig?

Bilaga nr 2 - Intervjufrågor kunskapsföretag

- Presentera dig själv

Definition

- Har du hört talas om intellektuellt kapital? Vad har du för syn på det?

Klyftan

- Verkligt värde överskrider ofta bokfört värde för företag, vad anser du om det?
- Uppfattar du att det är ett problem att företagets värde utåt sett är lågt?
- Anser du att det är negativt att ni inte kan visa alla era tillgångar i form av IK?
- Tycker du att dagens redovisning speglar företagen?

Hur det används i bolaget

- Läger ni mycket vikt vid era tillgångar i redovisningen?
- Redovisar ni IK på något sätt idag?
- Efterfrågar ni att IK syns mer i årsredovisningen?
- Har ni i er årsredovisning med någon information om era anställda?
- Används IK internt i företaget?

Värderingssvårighet

- Har du någon åsikt om värderingsproblematiken med IK?
- Tror du det är möjligt att redovisa IK i årsredovisningen?

Framtiden

- Tror du på en framtid för IK?
- Idag kan IK sägas vara en del av goodwill, räcker det? Är det önskvärt att bryta ut IK ur goodwill?
- Hur kan IK i framtiden redovisas?

Högskolan i Borås är en modern högskola mitt i city. Vi bedriver utbildningar inom ekonomi och informatik, biblioteks- och informationsvetenskap, mode och textil, beteendevetenskap och lärarutbildning, teknik samt vårdvetenskap.

På **institutionen för data- och affärsvetenskap (IDA)** har vi tagit fasta på studenternas framtida behov. Därför har vi skapat utbildningar där anställningsbarhet är ett nyckelord. Ämnesintegration, helhet och sammanhang är andra viktiga begrepp. På institutionen råder en närhet, såväl mellan studenter och lärare som mellan företag och utbildning.

Våra **ekonomiutbildningar** ger studenterna möjlighet att lära sig mer om olika företag och förvaltningar och hur styrning och organisering av dessa verksamheter sker. De får även lära sig om samhällsutveckling och om organisationers anpassning till omvärlden. De får möjlighet att förbättra sin förmåga att analysera, utveckla och styra verksamheter, oavsett om de vill ägna sig åt revision, administration eller marknadsföring. Bland våra **IT-utbildningar** finns alltid något för dem som vill designa framtidens IT-baserade kommunikationslösningar, som vill analysera behov av och krav på organisationers information för att designa deras innehållsstrukturer, bedriva integrerad IT- och affärsutveckling, utveckla sin förmåga att analysera och designa verksamheter eller inrikta sig mot programmering och utveckling för god IT-användning i företag och organisationer.

Forskningsverksamheten vid institutionen är såväl professions- som design- och utvecklingsinriktad. Den övergripande forskningsprofilen för institutionen är handels- och tjänsteutveckling i vilken kunskaper och kompetenser inom såväl informatik som företagsekonomi utgör viktiga grundstenar. Forskningen är välrenommerad och fokuserar på inriktningarna affärsdesign och Co-design. Forskningen är också professionsorienterad, vilket bland annat tar sig uttryck i att forskningen i många fall bedrivs på aktionsforskningsbaserade grunder med företag och offentliga organisationer på lokal, nationell och internationell arena. Forskningens design och professionsinriktning manifesteras också i InnovationLab, som är institutionens och Högskolans enhet för forskningsstödande systemutveckling.

HÖGSKOLAN I BORÅS

VETENSKAP FÖR PROFESSION

BESÖKSADRESS: JÄRNVÄGSGATAN 5 · POSTADRESS: ALLÉGATAN 1, 501 90 BORÅS

TFN: 033-435 40 00 · E-POST: INST.IDA@HB.SE · WEBB: WWW.HB.SE/IDA